

Gustav Bockgård

URSPÅRAT SAMTAL. ANALYS AV EN MÄRKLIG DIALEKT- INSPELNING

Den här uppsatsen handlar om en misslyckad dialektinspelning.¹ Det är inte dålig ljudkvalitet eller tekniska missöden som ligger till grund för denna värdering. I stället rör det sig om en anmärkningsvärt kort intervju (13 minuter), där intervjuaren (förkortas In) och sagespersonen (Sa) vid ett flertal tillfällen misslyckas med att samarbeta kommunikativt. De når aldrig riktigt fram till varandra utan befinner sig på skilda samtalsspår och förefaller ha skilda agendor.

Sagespersonen var drygt åttio år då inspelningen ägde rum på 1950-talet. Han var verksam som lantarbetare eller -brukare under i stort sett hela sitt liv, vilket framgår av transkriptionen som återfinns som appendix. Intervjuaren var också av manligt kön, drygt femtio år då inspelningen gjordes och verksam som forskare, bl.a. inom dialektologi. Inspelningen förvaras vid Institutet för språk och folkminnen i Uppsala. Av etiska skäl väljer jag att inte lämna fler bakgrundsuppgifter än så om samtalet. Den geografiska hemvisten är irrelevant för min analys. Alla egennamn är därför utbytta i transkriptionen.

Ett huvudsyfte med föreliggande text är att ge ett bidrag till beskrivningen av den traditionella, inspelade dialektintervjun som samtalsgenre. Hur denna företeelse ska avgränsas i tiden låter jag här vara osagt. I denna text ämnar jag inte heller ge något fullödigt svar på frågan vad som skiljer dialektintervjun från andra typer av intervjuer (för nyhetsintervjuer, se Greatbatch 1988, Londen 1991, Heritage & Greatbatch 1992, Schegloff 1992), men jag antar tentativt att den kan ses som en subgenre inom en övergripande intervjugenre. Vissa samtalsmönster står att finna i alla intervjuer medan andra torde vara rätt unika för det material som jag studerar. En uppenbar likhet är att samtalet domineras av frågor och svar. En skillnad är måhända att dialektintervjuare inte styr samtalen med fullt lika fast hand som journalister tenderar att göra då de genomför en intervju som sänds i radio eller tv.

Det är naturligtvis så att alla de personer som var inblandade i dialektinspelningarna satte sin individuella prägel på materialet, men samtidigt

¹ Jag vill tacka Maria Eklund Heinonen, Björn Melander, Marie Nelson, Niklas Norén, Lina Nyroos, Hedda Söderlundh samt de anonyma granskarna för kommentarer till preliminära versioner av denna text.

utvecklades det ett traditionellt sätt att genomföra samtalen – hur homogent återstår att fastställa – som de enskilda intervjuarna anpassade sig till. Traditionen var vidare inte slumpmässigt utformad, utan skapad utifrån konkreta forskningsbehov. Till bilden hör också en mycket betydelsefull bakomliggande ideologi som påverkade dialektinsamlarna, en ”föreställning om den ideala inspelningen”, för att travestera titeln på Agneta Liljas doktorsavhandling (Lilja 1996). Lilja genomför en kritisk granskning av ideologierna som styrde ULMA:s insamlingsarbete under åren 1914–1945.² Hennes framställning utgör en viktig forskningsbakgrund och inspirationskälla till mitt eget arbete. Dialektinsamlarna hade bl.a. en bestämd uppfattning om vad som var en s.k. genuin, och därmed särskilt intressant, dialekt, nämligen en geografiskt avgränsad varietet som var i stort sett opåverkad av standardspråket (och skriftspråket). Målet med uppteckningarna och inspelningarna var att dokumentera (i vissa fall spillrorna av) sådana varieteter, snarare än att kartlägga det faktiska, samtida språkbruket i ett visst geografiskt område (se även Pedersen 2000:2 f.). Vid ULMA och andra traditionssamlade arkiv fanns även en uppfattning om vilka som var de främsta bärarna av denna kulturella skatt, nämligen stationära, äldre personer på landsbygden. Bland sagespersonerna fanns också en viss manlig övervikt (Skott 2008:117 passim).

Att inspelningarna motiverades och påverkades av forskningsbehov och ideologiska ställningstaganden är förstas ingen nyhet. Min avsikt med denna text är mer materialnära än att redogöra för dessa bakomliggande motiv. Det förhåller sig nämligen så att då en traditionell dialektintervju ägde rum fanns det (ideologi- och forskningsstyrda) förväntningar och förhoppningar från intervjuarens sida om hur sagespersonen (eller sagespersonerna) skulle bete sig. Exakt vilka dessa förväntningar och förhoppningar var och hur de kom till konkreta uttryck i samtalen vet vi dock inte så mycket om. En orsak till det är att intervjuerna i stort sett aldrig har analyserats som interaktioner – dynamiskt skapade av intervjuaren och sagespersone(r)n(a) tillsammans – utan i stället som dokumentationer av språkligt och innehållsligt intressanta repliker och berättelser levererade av sagespersonerna. Det är denna forskningslucka i skärningspunkten mellan dialektologi och samtalsanalys som jag härmed vill börja fylla (se även Bockgård u.u.).

Sådana här interaktionella normer är förstas generellt svåra att komma åt eftersom de finns *under* samtalsytan; deltagarna diskuterar dem normalt inte. När det gäller just dialektinspelningar diskuterar de dock i vissa fall innan intervjun ”officiellt” påbörjas, vilket framgår av andra inspelningar

² Institutionen ULMA bar under denna period tre olika officiella namn: Undersökningen av svenska folkmål (1914–1928), Landsmålsarkivet i Uppsala (1928–1939) samt Landsmåls- och folkminnesarkivet i Uppsala (1939–1970)).

som jag har lyssnat på med samma intervjuare som jag granskar nedan, i vilka han instruerar sagespersonen att bete sig på ett visst sätt då han (intervjuaren) uppenbarligen inte tror att inspelningen har påbörjats. Att interaktionella normer i normalfallet inte explicit görs motiverar varför det är särskilt lämpligt att analysera samtal som kan beskrivas som misslyckade. Ett brott mot en outtalad norm får i många fall som konsekvens att någon av deltagarna – ibland normbrytaren, oftare någon annan – för upp normen till ytan, eller åtminstone närmare ytan.³ Detta är en central tanke inom CA (och den närstående disciplinen etnometodologi), vars forskningsperspektiv ligger till grund för min analys (se Hutchby & Wooffitt 1998 för en utförlig beskrivning av CA som metod). Metodiskt lämpligt är också att jämföra sekvenser som man märker är i något avseende problematiska för deltagarna med likartade, men friktionsfria sekvenser, för att försöka kartlägga vilka de avgörande skillnaderna dem emellan är. Vissa jämförelser med andra dialektintervjuer görs nedan, även om mer forskning skulle behövas för att man ska kunna dra mer definitiva slutsatser.

Av det ovan sagda framgår att min studie utgör frukten av en korsbefrukning mellan traditionell dialektologi och CA, där det senare perspektivet dock är klart dominerande. Detta reflekteras även i mitt val av transkriptionskonventioner. Avseende språkljudsåtergivning i transkriptionen följer jag i stort sett den grova beteckningens principer (beskrivna i exempelvis Västerlund 1982), vilket bl.a. innebär att jag i första hand följer skriftspråkets normer vad gäller dubbelteckning av konsonant, men dubbeltecknar också i vissa andra fall där det bidrar till större tydlighet avseende uttalet. Eftersom den geografiska hemvisten som sagt är i stort sett oväsentlig för min analys används dock inga specialtecken från landsmålsalfabetet. Jag har heller inte försökt skilja mellan kort e- och ä-ljud, utan använder i stället i möjligaste mån samma bokstav som i normalt skriftspråk. I transkriptionen används också en rad tecken som utnyttjas för att beskriva andra företeelser än språkljud, tecken företrädesvis hämtade från CA-traditionen. En förteckning över dessa återfinns i appendixet.

³ Ett exempel på en allmän norm i samtal är att frågor ska besvaras. Det är dock sällsynt att normen som sådan nämns av deltagarna själva. När någon bryter mot normen tenderar den däremot att bli tydligare och därigenom enklare att komma åt som analytiker, t.ex. genom att frågan upprepas eller omformuleras eller t.o.m. genom att svarsfrågan kommenteras av frågeställaren: ”Ska du inte svara på min fråga?”. (Se vidare Heritage 1984)

Sammanfattning av samtalsförloppet

I detta avsnitt går jag igenom det granskade samtalet från början till slut. Jag ger en övergripande beskrivning av vad som sker och fokuserar även vissa intressanta detaljer. Såsom är brukligt i CA-studier anläggs genomgående ett handlingsorienterat perspektiv. Det är inte samtalsämnen och språkformerna i sig som primärt analyseras, utan de handlingar som deltagarna utför, i samspel eller konkurrens, då de producerar sina repliker. Valda delar av transkriptionen citeras nedan, men läsaren bör ändå använda appendixet för att kontinuerligt följa med i samtalet. Alla omnämnda repliker citeras inte, men även när så sker ger den fullständiga transkriptionen kontext till exemplen som fördjupar förståelsen av vad som händer. När jag i den löpande texten skriver "r. X (och Y...)" avses att den fokuserade företeelsen finns på just på denna rad eller dessa rader i transkriptionen. När jag däremot skriver "se r. X-Y" finns de fokuserade replikerna inom detta intervall, men de är interfolierade med andra repliker.

I inledningen av inspelningen berättar Sa var han är född (r. 2); det är troligt att detta är en respons på en instruktion eller fråga från In som inte har fastnat på grammofonskivan. Därefter frågar In om Sa har varit bonde hela sitt liv (r. 7), varpå Sa svarar att han till att börja med inte var bonde utan bonddräng (se r. 9–19) och fortsätter med att berätta var han har varit under sitt liv och hur länge han har arbetat på varje plats (se r. 19–43). Som framgår av det som sägs senare i samtalet återstår dock ett antal livsstationer att redogöra för. Det finns anledning att tro att Sa hade kommit till dessa tidigare om inte In hade ställt en förtydligande fråga om Sa har arbetat som bonddräng på den senast nämnda orten (r. 55). Till saken hör att Sa har angivit att han har varit bonddräng på två ställen och statare på ett, men (ännu) inte berättat vad som gäller för det fjärde och senast nämnda stället. På In:s fråga svarar han med eftertryck att han var statare (r. 56–57), dvs. att han hade en position ännu längre ner på samhällsstegen än bonddrängen; han beskriver också sin dåvarande belägenhet med det emotivt och politiskt laddade uttrycket *fattijon* (r. 61). Han ger sig i anslutning till detta in i en historisk exposé över benämningar på (jordbruks)arbetare:

```
68 Sa: °ja(h) (.) då va:e # .h då va tittel på:ö: #
69 e[n (albedre rå [ra re) stat↑re(heh) # .hh
70 In: [ja [a
71 In: ja[:
72 Sa: [förut va de *slave ((=eftertryckligt))
73 (0,4)
74 In: ja↑a:
75 Sa: ((smackar))
76 In: (na)
77 Sa: ÖH # före min tid #
```

```
78 <men så [vart de *statere ((=eftertryckligt)) .h[h
79 In: [(jaja) [°ja
80 Sa: senn vart de: (..) 'lantarbet
```

Före hans tid hette det *slave* (r. 72 och 77); i hans yngre år sade man *statere* (r. 68–69 och 78); därpå blev det *lantarbet(ere)* (r. 80). I hans redogörelse kan man tydligt skönja en kritik mot överheten, mot hela samhällssystemet. Som en enkel, fattig, icke-självvägande jordbruksarbetare har man alltid varit och är fortfarande i praktiken en slav, även om vissa arbetsvillkor har ändrats och benämningarna har bytts ut. Notervärd är frånvaron av starka responser från In på Sa:s redogörelse; Sa:s mest långtgående och kontroversiella påstående – att lantarbetarnas "titel" tidigare var *slave* – bemöts av nästan en halv sekunds tystnad följt av ett utdraget *jaa* med kraftigt stigande, frågande ton (r. 73–74). Ett sådant s.k. krusigt *ja* initialt i en replik flaggar för en efterföljande "icke-prefererad respons [...] såsom en tvekan [...], ett förebud om avvisande [...] eller ett faktiskt avvisande" (Lindström 1999:183; se även kap. 5). In:s krusiga *ja*, förstärkt av pausen som föregår det, signalerar således distans till Sa:s kommunikativa projekt (termen är hämtad från Linell 1998:218 ff.): hans kraftfullt formulerade och politiskt laddade beskrivning av jordbruksarbetarens villkor genom historien.

Mitt i Sa:s utläggning om lantarbetarnas titlar bryter In tämligen abrupt ämne genom att fråga om Sa:s giftermål (r. 90):

```
87 Sa: [tittel
88 In: °ja[:
89 Sa: [steg ju lite unnan för unnan [(då)
90 In: [å så jifte sej
91 (1,0)
92 Sa: ja ja jift maj(n) då nå ja kãm till Kovarp
93 In: m:
94 (.)
95 Sa: °(då) va ja nyjift # (va ja) tjutvä år
```

Repliken måste i sin kontext förstås som en fråga – trots att den till formen utgör en (ofullbordad) deklarativ huvudsats – då den anknyter till ett ämne som är betydligt närmare knutet till mottagaren än till talaren, en s.k. B-företeelse; ett påstående om en B-företeelse fungerar i praktiken som en begäran om bekräftelse från samtalspartnern (jfr Labov & Fanshel 1977:100, Linell & Gustavsson 1987:32). Att märka är att frågan överlappar en replik av Sa (r. 89) och att den även i övrigt inte på något vis är ämnesmässigt förankrad i den lokala samtalskontexten. Däremot har Sa redan långt tidigare berättat att han har ingått äktenskap (r. 30), men detta understryker bara ytterligare hur konstigt placerad och på sätt och vis onödig frågan är; den ger intryck av att vara en "nödlösning" i en situation där Sa har halkat in på ett för In svårhanterligt ämne. Uppfattningen att frågan är malplacerad förstärks av att Sa bemöter den med en sekunds tystnad (r. 91),

vilket får ses som en lång paus i en situation där samtalspartnern har ställt en fråga, och därefter en ytterst summarisk behandling av ämnet (r. 92 och 95). Här hade det varit möjligt för honom att tala utförligt både om själva giftermålet och om livet som gift, men han avstår, och upprepar egentligen endast det han redan tidigare sagt, vilket signalerar ointresse för ämnet. Hans nästa projekt i samtalet (fr.o.m. r. 99) blir i stället att så att säga återvända till den självbiografiska berättelsen där den befann sig då In ställde sin ovan omnämnda förtydligande fråga på r. 55.

In manifesterar denna gång intresse för Sa:s kommunikativa projekt genom att ställa två frågor (r. 100 och 129) i anslutning till det som Sa berättar. Sa accepterar sedan i sin tur In:s agende i och med att han svarar på, berättar kring och reflekterar över dennes frågor. Deltagarnas gemensamma agerande ger härigenom samtalet en struktur som är typisk för formella intervjuer (jfr Greatbatchs 1988, Heritage & Greatbatchs 1992 och Schegloffs 1992 beskrivningar av nyhetsintervjuer). In:s frågor handlar om statarbetets hårdhet och om arbetstider. I samband med att Sa börjar redogöra för när man slutade arbeta för kvällen uppstår dock en ny tydlig friktion i samtalet:

- 167 (..)
 168 Sa: kläckan åtta på kvällen
 169 In: kläck ätte ((engagerat och frågande))
 170 Sa: sju- ((blåsande)) # <å:ttta ja:[(n)>
 171 In: [°a
 172 Sa: de[:; ((skakigt)) abså[lut
 173 In: [°a: [nu ska vi prat(e) dialekt eh Sturesån
 174 Sa: ((hostar))
 175 In: [gammeldags
 176 Sa: [va: ((frågande))
 177 (.)
 178 In: prata nu enkelt
 179 (.)
 180 Sa: heh [ja:;i dä va: ab[sålut säkert
 181 In: [°() [ja:
 182 In: °m[:
 183 Sa: [kläckan åtta slöt vi på kvällen
 184 (.)
 185 In: °m:↑: ((lite som till ett barn))
 186 Sa: senn vart de strejk

På r. 168 producerar Sa en replik som har standardspråklig form. Detta föranleder In att omedelbart gripa in och innehållsligt upprepa vad Sa har sagt; dock använder han till skillnad från Sa en språklig form som man förväntar sig av en e-målstalare⁴: *kläck ätte* (r. 169). En möjlig tolkning är att han inte är säker på att han har uppfattat Sa korrekt och därför inleder en ordinär reparationssekvens för att få sin tolkning bekräftad av densamme (jfr

⁴ Med e-mål avses dialekter där ett ursprungligt ändelse-*a* har försvagats till *e*. Traditionella e-mål finns främst i Värmland, Östergötland, Småland samt på Gotland.

Schegloff 2000). Med utgångspunkt i vad som händer i interaktionen efter In:s replik finns dock anledning att göra en annan tolkning. Sa upprepar nämligen sin standardspråkliga form *åtta* (r. 170), vilket föranleder In att tillrättavisa honom genom att säga åt honom att *prat(e) dialekt, gammeldags och enkelt* (r. 173, 175 och 178).⁵ I det retrospektiva ljuset av denna kraftfulla tillrättavisning är det rimligt att anta att In:s tidigare nämnda uppreparande yttrande på r. 169 inte utgjorde en gängse reparationsinitiering utan i stället var avsett som ett försök att locka fram den förväntade, dialektala formen ur Sa, ge honom en chans att "bättra sig", innan explicita motåtgärder som lyfter upp den underliggande normen (att Sa ska tala traditionell dialekt) till ytan behöver sättas in på det sätt som sedan sker. Uppenbarligen förstår eller uppfattar Sa inte alls vad In är ute efter. Han ger ingen accepterande eller avvisande respons på uppmaningen att tala dialekt, utan i stället hostar han (r. 174), säger *va* med frågande prosodi (r. 176) och upprepar sedan med emfas informationen om när arbetsdagen slutade (r. 180 och 183). Han verkar tro att det är denna sakuppgift som In ifrågasätter och inte hans val av ordformer. Att Sa varken i teorin eller i praktiken har tagit till sig In:s uppmaning att tala mer dialektalt får en närmast komisk illustration av att Sa på r. 183, då han intygar att hans tidsuppgift stämmer, upprepar standardspråksformen *kläckan åtta*. De båda deltagarna talar fullständigt förbi varandra.

In ger här upp och besvarar detta yttrande med ett volymsvagt och utdraget *m* (r. 185) som har en speciell prosodi; i mina öron påminner repliken om en kommunikativ resurs som man ibland använder då man talar med ett barn (och kanske med andra som har lägre status och mindre kunskaper i ett visst ämne än man själv har) och som då kan signalera någonting i stil med att man egentligen vet att det barnet säger inte är helt korrekt men ändå väljer att "på ytan" markera medhåll eftersom motsatsen skulle vara olämpligt i den aktuella situationen eller inte värt besväret; In:s prosodi ger också visst intryck av uppgivenhet. Därpå yttrar Sa *senn vart de strejk* (r. 186). Den här gången är det han som producerar ett yttrande som är dåligt förankrat i den lokala kontexten; ämnet är helt nytt och den avsedda betydelsen hos repliken kan ju knappast vara att det blev strejk varje kväll efter klockan åtta. Repliken visar sig emellertid i efterhand trots allt ha sam-

⁵ Marie Nelson har gjort mig uppmärksam på In:s användning av pronomenet *vi* på r. 173. Detta påminner starkt om det *vi*-tilltal som ibland förekommer (och som kanske var vanligare förr) då en läkare talar till en patient, s.k. *pluralis medicinalis*. Enligt Pettersson (1978:70) kan detta tilltal skapa irritation och förvirring hos patienten. Talande i sammanhanget är även det *Norsk riksmålsordbok* skriver om användningen av *vi* som personligt pronomen i andra person: "brukt av den talande person i innsmigrende, deltagande, nedlatende tiltale, særl. til barn (ell. kvinne), ell. til husdyr, særl. hund" (Knudsen, Sommerfelt & Noreng 1957:3854 f.).

band med redogörelsen för arbetstider; en effekt av strejken (som inte Sa deltog i, utan endast statarna vid ett annat, närbeläget gods) visar sig nämligen vara att Sa och de andra statarna fick en halvtimmes längre middagsrast samt fick sluta arbeta en timme tidigare på lördagar, alltså klockan sju (se r. 193–219).

Medan Sa gör en ganska omfattande utläggning om strejken förhåller sig In tämligen passiv och ger endast minimala uppbackningar som markerar att han hör och förstår vad Sa säger (se r. 187–234). När Sa verkar ha avslutat sitt tal om strejken och dess konsekvenser tar In över initiativet genom att ställa en fråga om vilken sorts sysslor Sa fick utföra som statare (r. 237 och 240). Sa svarar (se r. 242–254), varefter In frågar efter namn på de andra statarna (r. 259). Sa erinrar sig ett sådant namn (r. 261–262). Därefter frågar In om det fanns pigor på godset (r. 268). Utmärkande för hela detta replikskifte är dels att Sa:s svar är relativt korta, dels att frågorna inte glider så smidigt in i varandra trots att de berör samma övergripande ämnessfär (Sa:s statartillvaro). Jag har studerat många dialektinspelningar och det är ofta så att intervjuarens frågor föranleder längre berättelser från sagespersonen, vilket även kan antas vara det avsedda syftet med frågorna (se även Hedblom 1961, Bergfors 1982). Sa framstår också som en rätt pratsam person i intervjun i övrigt. Eftersom Sa:s svar är så kortfattade i episoden som diskuteras här kan vi ana, eller åtminstone inte utesluta, någon sorts friktion i samtalet också i detta replikskifte. In ger intryck av att enträget (men föga framgångsrikt som sagt) försöka få Sa att "nappa på kroken", alltså att på allvar börja lägga ut texten om de ämnen som den förre aktualiserar genom sina frågor. Han ger Sa upprepade möjligheter att bli en "god" sagesperson (i ULMA:s mening), i stället för att fortsätta att agera på det mer bångstyriga vis som han dittills mestadels gjort i samtalet. När det gäller Sa finns det, inte bara här utan överlag i samtalet, ett tydligt mönster att han blir mer mångordig då han själv får påverka agendan än då In styr (försöker styra) valet av samtalsämne mer auktoritärt.

Vidare utlöser den sista frågan, den om pigor, ett missförstånd. Sa tror att In frågar efter eventuella pigor som hjälpte till att sköta statarnas hushåll (r. 270). När missförståndet har retts ut visar det sig att det fanns pigor på huvudgården men däremot inte på godsets utgårdar, där endast statare (som Sa) och en rättare höll till. Också detta ämne har en politisk laddning i och med att det belyser de skilda levnadsvillkoren för välbesuttna och fattiga, och det presenteras – inte oväntat med tanke på att det passar Sa:s agenda – i form av en längre utläggning från Sa:s sida (se r. 273–294).

När Sa verkar ha avslutat sin senaste utläggning producerar In en ämnesbyttande fråga, då han undrar om inte Sa så småningom blev *sin egen* (r. 297). Denna fras kan möjligen syfta på att Sa kom ifrån den "slavlika"

statartillvaron, men mer sannolikt avses att Sa kom att äga en egen gård. Som framgår av fortsättningen av samtalet (se t.ex. r. 381–397) fick Sa så småningom bruka sin egen jord. Trots detta besvaras In:s fråga med ett skratt följt av ett *nä* (r. 299), varefter Sa i stället för att berätta om sin gård väljer att fortsätta sitt övergripande projekt, sin ideologiskt färgade, i allmänna (detaljfattiga) drag och i princip kronologiskt återgivna berättelse om sitt eget liv. Det visar sig finnas några mellanstationer kvar att redogöra för innan han når fram till positionen som självägande bonde. Om vi betraktar samtalet i dess helhet finner vi retoriska finesser i sagespersonens livsberättelse – som för övrigt kanske har berättats många gånger förut. Berättelsen handlar om en man som började på samhällets absoluta botten och som trots hård och orättvis behandling genom idogt arbete till sist har lyckats arbeta sig upp och kunnat köpa sig en egen jordbruksfastighet.

I den långa utläggning som följer på In:s fråga återfinns vidare många detaljer som är väsentliga i Sa:s försök att skapa en positiv bild av sig själv. Han påpekar att han tidigare har varit ung och kraftig (r. 313), vilket underförstått också torde innebära att han var arbetsam. Han berättar även att han under en period var *frikar* (r. 317), något som kanske ska förstås som att han arbetade som daglönare. Han började också arrendera ett torp (se r. 329–334). De nya levnadsvillkoren gav ett större ekonomiskt utbyte än tidigare, vilket enligt Sa inte sågs med blida ögon av torpets ägare (vilka utgör representanter för "överheten") (se r. 346–350). Detta ämne fördjupar han sig i (se r. 352–364), varefter han konstaterar att han tröttnade på ägarnas *tjat*, sade upp kontraktet och flyttade till ett större torp (nästa station på livsresan) (se r. 368–372). Efter att ha varit där i fyra år kunde han slutligen köpa en gård omfattande tjugofem tunnland (r. 382 och 386). Sa bor fortfarande på denna gård vid tiden för inspelningen, vilket han förtäljer genom följande repliker som summerar och avslutar den långa utläggningen (och potentiellt hela livsberättelsen); han markerar att han nu (till sist) har givit ett fullgott svar på In:s långt tidigare ställda fråga på r. 297:

394 Sa: .h (.) (H)Å(HEH) på då sättet # ha a kumme/kunne te den ställninge
395 sãm ja e nu ida .h[h
396 In: [jahaha ((glatt))
397 Sa: den här gåarn ha ja innehatt nu i trettisju år

Intervjuaren ger respons genom att fråga om Sa ännu sköter gården på egen hand (r. 403). Han får ett nekande svar; Sa berättar att han har sex söner och att den yngste har hand om gården (se r. 404–412). Också detta kan förstås som en del av Sa:s framgångsberättelse; han har satt avtryck i världen och kommer därigenom att leva vidare.

Härefter berättar Sa att sonen är ute och metar (r. 415–416). Denna uppgift föranleder ingen kraftigare respons från In, förutom att han reagerar

på sjönamnet, som han inte verkar uppfatta, och inleder en reparationssekvens (r. 419) där Sa sedan med stark röstvolym upprepar namnet (r. 421). Vi kan här ana oss till divergerande intressen mellan deltagarna. Sa verkar gärna tala om sin son. Däremot har In – måhända påverkad av att han företräder ett traditionssamlade arkiv (jfr nästföljande avsnitt) – ett avvaktande eller avvisande förhållningssätt till här och nu-förhållanden. Han verkar prioritera att få ortnamnsformer och berättelser om allmogekulturen förr i världen förevigade på skivan, på bekostnad av exempelvis utförliga redogörelser för Sa:s nära släktingars förehavanden vid inspelningstidpunkten.

Att In inte spinner vidare på fiskeepisoden kan förmodas vara en bidragande orsak till att Sa byter projekt och producerar en replik som både formulerar och ånyo potentiellt avslutar det han har sysslat med under större delen av inspelningen (r. 436):

- 436 Sa: (A) NU HA JA tart ämm mi levnadshis(toria)(h)
 437 In: [hu många år har
 438 eh Sturesån vatt u # utanför Storerum då
 439 (1.2)
 440 Sa: ja vänt nu [lite
 441 In: [femtån år elle tie [år
 442 Sa: [n:e: # då mer
 443 In: jah[a
 444 Sa: [dä mer
 445 In: ja h (...) jaha
 446 Sa: (nä ja flötti) ifrån # ni ((kort i)) (...)
 447 Alertonhundrenittinie flötte ja
 448 u [Storum # å te Östrums socke[n
 449 In: [°m [ja
 450 (.)
 451 Sa: Östrum va ja i (.) sju (.) .h senn va (ja) Öderum ((oartikulerat))
 452 h .h (.) fyre åtta # va [bli då # sju åtta femtån
 453 In: [°(m) [(smackar) femtån
 454 (.)
 455 Sa: nä a va där i sjuttan # år
 456 (.)
 457 In: °mm
 458 (.)
 459 Sa: °ja (.) .h (.) h JA(HAH) hah hah då ju någe
 460 i den där stil[(en)
 461 In: [ja
 462 Sa: ((snörvlar))
 463 In: ja ja °ja
 464 Sa: annars ha ja vatt min
 465 (.)
 466 In: m
 467 (.)
 468 Sa: fö(d)elsesocken trogen # ska a tale (äm[)

Också In kan sägas vända tillbaka i samtalet, lämna här och nu-perspektivet, genom att i överlappning och konkurrens med Sa:s bidrag ställa en fråga om hur lång tid Sa har bott utanför sin hem- och födelsesocken under sitt liv (r. 437–438). Även här kan In:s bakomliggande – och överordnade – syfte med samtalet skönjas, att skapa en anpassad produkt för framtida forskning. Sa

har redan berättat att han har bott utanför socknen. För att kunna göra en riktig analys av hans språkformer är det värdefullt att få sammanfattad – om man så vill tillrättagad – information kring hans mobilitet (jfr nästföljande avsnitt). Efter en längre paus (r. 439), som eventuellt kan relateras till att Sa måste tänka efter, påbörjar han ett ”publikt tänkande” där han, för sig själv och inför In, försöker räkna ut hur många år det rör sig om. När detta är avklarat understryker han att han i övrigt har varit sin socken trogen, och underförstått att han alltid har varit den trogen ”i själ och hjärta”: *annars ha ja vatt min fö(d)elsesocken trogen ska a tale äm* (r. 464 och 468). En möjlig tolkning man kan göra är att han intar en försvarsposition och att han har uppfattat In:s fråga som en sorts negativ kritik. I själva verket värderar In förmodligen också Sa:s mobilitet negativt – eftersom den a priori gör honom mindre tillförlitlig som meddelare av sockendialekten (jfr nästföljande avsnitt) – men den värderingen gäller förstas saken och inte personen.

Sagespersonens nästa steg är att uttrycka sin kärlek till socknen genom att säga att han hoppas få stanna där så länge han lever och att han redan har skaffat gravplats på kyrkogården (r. 473 och 483). Han berättar i anslutning till detta också att han har varit änkling i nära fem år (r. 477–478). Detta blir startskottet för en fas i samtalet där han är mycket känslös och verkar ha gråten i halsen. I denna fas berättar han att han redan har betalat för sin gravplats (r. 485), dvs. gjort rätt för sig och inte ligger någon annan till last. Han säger därefter uttryckligen och eftertryckligt att han inte har skadat någon människa, aldrig varit straffad för något och över huvud taget inte har något på sitt samvete (se r. 490–505). Därefter återvänder han till döden som det oundvikliga och i hans fall förmodligen inte så avlägsna slutet på tillvaron (se r. 515–519), vilket föranleder honom att åter ge en summering av sitt liv: han har utträttat mycket, bl.a. skaffat och uppfostrat sex söner (r. 531–532), trots att han har tvingats framleva sina dagar i trädedom och elände (r. 535–537). Sitt eget liv ställer han sedan i kontrast till det som de som är välbesuttna redan från födseln lever (se r. 540–547). Livet är hårt, men inte för alla, vilket inte gör bördan lättare.

Under denna episod, där Sa alltså är som känslösammast i samtalet, förhåller sig In relativt passiv och ställer inga frågor. Däremot producerar han ett antal utbyggda uppbackningar som uttrycker (viss) solidaritet med Sa: *jaha dä (ä) inte lätt* (r. 480), *nä de bra* (r. 496), *dä bra dä* (r. 504 och 508) och kanske också *ja förstår de* (r. 475). Dessutom har han flera gånger ett tonfall som i mina öron signalerar medkänsla. Sådana här tydligt solidariserande handlingar är mycket sällsynta i samtalet i övrigt, och kan ses som en tillmötesgående reaktion på Sa:s uppskrivade känslösamhet. Likafullt ger In episoden ett mycket tvärt slut (r. 548–549):

540 Sa: .h men va jör de(h) HEH .h # däm såm ha(r) eh ärve h .h # sin(e)
 541 egendome i vaggä (.) .h
 542 In: °m[
 543 Sa: [heh (.) () ((oartikulerat och med skratt i röstén)) .h (.)
 544 kansje allri äppnär så hög äller såm (ma ° [)
 545 In: [nä ja förstår
 546 Sa: ((rap eller liknande)) (.) ((snörvlar)) dä jör ingenting te dä där #
 547 in[te
 548 In: [va hade di för eh # hur hade di i:eh:i: (.) möblerat i sånt där
 549 eh statarhus förr
 550 (0.6)
 551 Sa: huh .h <enkelt så dä va ingenting>
 552 (.)
 553 In: va hade di fö(r) sängar
 554 Sa: ((fnyser)) (0.8) jaa ((ansträngt)) .h där ä dä ju inge (vidara) säng#
 555 men äm di hatt e sän her säng te ligge i
 556 In: m
 557 Sa: dä va skrubbe (.) .h
 558 In: s[krubb
 559 Sa: [månge såm eh: ärbeder # spik ehöp läre åt sa sjä[lv å lig[ge i
 560 In: [°(jaha) [a
 561 In: jaj[a
 562 Sa: [ja
 563 (..)
 564 In: ja[ha
 565 Sa: [°()
 566 In: [°(just så)
 567 Sa: [°(jaa)
 568 Sa: °ja .hh
 569 In: å s([)
 570 Sa: [dä va inget dä # dä va inget eh:h ts stå
 571 in[te
 572 In: [(nä) # (va) va dä mer för möbler
 573 (0.5)
 574 Sa: ((lätt skratt genom näsan)) (1.5) ja(hah) ja(hah) vet(hah) int(hah)
 575 va ja ska ta te sänn(t) dera ((glatt)) #
 576 .h hade di ju absälut inte heh #
 577 där ä ju [mer mo*därnt (**=hostar samtidigt)) [.h
 578 In: [nä [ja
 579 (.)
 580 Sa: ((hostar två gånger)) ((snörvlar)) (.) en gammal(h) (.) .h sjänk
 581 In: ja
 582 Sa: hu en gammel byrå såm di ärve ätter sine (.)
 583 förällre ((känslösamt)) .h
 584 In: ja[
 585 Sa: [h
 586 Sa: °ja (.) .h
 587 In: ja
 588 (.)
 589 Sa: såm va i finrummet
 590 In: ja visst

I överlappning med en av Sa:s repliker genomför In ett extremt abrupt ämnesbyte genom att ställa en fråga om statarhusens möblering (r. 548–549). Efter en kortare paus (r. 550) utnyttjar Sa en kraftfull formulering för att besvara frågan (r. 551). Repliken fyller dubbla syften då den både ger ytterligare ett bidrag till eländestemat (det långsamma tempot ger härvidlag eftertryck) och kan förstås som ett avståndstagande till det samtalsämne som In har initierat (vilket förstärks av pausen som föregår repliken); i stället för

att påbörja en längre redogörelse för Sa omedelbart ämnet till en potentiell slutpunkt.

Intervjuaren ger dock inte slaget förlorat, utan specificerar i stället frågeställningen (r. 553), något som skulle kunna utlösa den längre redogörelse som han verkar fiska efter. Förvisso ger Sa också ett mer utbyggt svar den här gången (r. 554–555) – dock föregånget av en ganska lång paus – där vi får anta att han syftar på en säng som står i rummet då han säger *en sän her säng*. I sina efterföljande bidrag tecknar sedan Sa den förgångna tidens statartillvaro i negativa färger (se r. 557–571).

Intervjuaren upprätthåller sin mer sakliga stil då han ställer en följdfråga om vilka möbler statarna hade utöver sängar (r. 572). Denna fråga möts av en kraftigt fördröjd och även på andra sätt disprefererat utformad respons (jfr Schegloff 2007:58 ff.): först en halv sekunds tystnad, därefter ett kort skratt i form av en utblåsning genom näsan och därefter en tvekan och skrattande inledning på svaret (r. 573–575). Så småningom kommer Sa fram till att det i statarhemmet kunde stå en gammal skänk (r. 580) och en ärvd byrå (r. 582–583 och 589). Härfter går samtalet på tomgång några turer; Sa vidareutvecklar inte ämnet och In har kanske insett att det inte är mödan värt att fortsätta möbelutfrågningen. Sa bryter dödläget genom att ställa en i kontexten oförankrad fråga om inspelningen (r. 594):

592 In: ja ja för[står dä
 593 Sa: [.h
 594 Sa: f- uh # var[t kämmer dä her nu # såm ja nu har sagt
 595 In: [ja
 596 In: dä går ut i bilen # på en [sjäva
 597 Sa: [.hh h ((glatt)) huh (.) .h
 598 In: ja (0.6) .h ja Sturesån ska ja # ska vi sluta dä kansje
 599 Sa: huh ja(huh)a(huh) dä (m[å ju) ((glatt))
 600 In: [a
 601 In: får ja tacka för eh (trev)
 602 (0.4)
 603 Sa: (di[:)
 604 In: [a Anders Sturesån
 605 (0.4)
 606 Sa: jaa ((glatt))
 607 (.)
 608 In: ja
 609 Sa: (dä änn) ((inspelningen slutar))

In ger ett kort svar (r. 596). Nästan omedelbart därefter föreslår han att samtalet/inspelningen ska avslutas (r. 598). Agerandet är notervärt. Också i andra inspelningar som jag har analyserat är det genomgående intervjuaren som tar initiativet att sluta.⁶ Men det är ytterst sällsynt med intervjuer som är ens i närheten av att vara lika korta som den här är. Den ringa längden är

⁶ Vid ett tillfälle ger dock en sagesperson uttryck för en önskan att intervjun ska avslutas. Men intervjuaren hakar inte på detta utan ställer i stället en typisk fråga om tillvaron förr, varefter intervjun fortgår i nästan en halvtimme ytterligare.

särskilt anmärkningsvärd om man beaktar att Sa, som tidigare nämnts, är ganska pratsam; det finns informanter i andra inspelningar som nästan uteslutande levererar korta svar på samtalspartnerns frågor, i stället för att berätta mer utförligt och självständigt kring de ämnen som intervjuaren aktualiserar. Relevant är därför att ställa frågan varför In avbryter så tidigt, säkerligen tidigare än han hade tänkt på förhand.

Vi har ingen tillgång till In:s tankar. Men utifrån det empiriska material har att utgå från, inklusive andra inspelningar med både samma och andra intervjuare, är det rimligt att hävda tesen att han var missnöjd med samtalet. Han anser det inte vara värt att offra mer tid och resurser på detta. Missnöjet har rimligt att döma sin grund i att Sa inte betar sig som en normal sagesperson och inte låter sig styras. Han svarar i och för sig på sina frågor – men gör det på ett egensinnigt sätt och tar också många egna initiativ. I stället för att hålla sig till berättelser och sakliga redogörelser har han en tendens att flyta ut i betraktelser, betraktelser som är fattiga på sakliga fakta och i stället värderande och politiskt laddade. Han är även känslös och gråtmild på ett sätt som saknar motstycke i andra inspelningar som jag har lyssnat på.

Det är också intressant att se vad som händer då In har föreslagit (dvs. beslutat) att det är dags att sluta. Sa ger aldrig något samtycke eller ens ordentlig respons på In:s förslag. (Det glada och utdragna *ja* som Sa producerar på r. 606 är inte lättolkat i sin kontext, men torde i alla fall kunna förstås som en inledning till något som fortsätter på r. 609, men (ur mitt och andra lyssnares perspektiv) tvärt klipps av genom teknikern i inspelningsbilens försorg då ljudupptagningen upphör.) Måhända står vi här inför det sista exemplet på någon sorts motstånd mot In:s agenda.

Efter ovanstående genomgång av samtalet i dess helhet övergår jag i de nästföljande avsnitten till att ur mer övergripande perspektiv diskutera några aspekter som är värda att särskilt lyfta fram. Jag exemplifierar mina resonemang med hjälp av ett antal sekvenser som har analyserats ovan. Härigenom fördjupas också analyserna av dessa sekvenser.

Kolliderande avsikter med samtalet

Såsom jag har berört ovan kommer In till samtalet med ett mycket klart och tydligt mål. Hans kommunikativa agerande påverkas kraftigt av att han foreträder dåvarande ULMA samt kanske i någon mån också av hans högst personliga forskningsintressen. Hans privata, icke-professionella jag – privatpersonens intressen, förväntningar, samtalsstil m.m. – ska i idealfallet inte få påverka hans beteende under intervjun i någon väsentlig utsträckning.

Det är inte genuint intresse för Sa som människa som motiverar In att påbörja samtalet, utan det är dokumentations- och forskningsbehov som ligger bakom.

Att In är professionell i samtalet och agerar företrädare för en institution behöver vi egentligen inte betvivla och det finns även många indicier på att så är fallet, men det är likafullt svårt att definitivt bevisa. Ett mycket starkt empiriskt stöd för denna tes finner vi dock om vi tillfälligt lämnar det samtal som hittills har stått i fokus och i stället ser närmare på en annan dialektinspelning med samme intervjuare gjord tre år tidigare i en grannsocken. Den inspelningen inleds med följande replikskifte:

01 In: eh Boström va född nånstans
 02 Sa: ((harkling)) (..) ja ä född ve:eh: V_ikby (..) i [Stora Näs
 03 In: [()
 04 In: I Sto (..) Stora Näs
 05 Sa: ja
 06 (.)
 07 In: då ä här i sockna det
 08 Sa: ja d'äre
 09 (.)
 10 In: ja då utmärkt ((nöjt)) (..)
 11 ä senn har Boström bott här i hela sitt liv utom två år unjefär va
 12 (.)
 13 Sa: ja ha vare i:eh # ja vare här i sockna öh # utom två år
 14 In: °ja
 15 (.)
 16 Sa: (j)a # så (a) vare här eh # hele mitt liv
 17 In: då kan inte va bättre än så
 18 Sa: nej
 19 (..)
 20 In: då ä alldeles utmärkt ((nöjt))

Stora Näs som nämns på r. 2 och 4 är (det fingerade) namnet på socknen där inspelningen äger rum. In vet förstås var han själv befinner sig och av utdraget framgår tydligt att han även vet att Sa har varit en immobil person. (Att In känner till Sa sedan tidigare framgår även av en del repliker senare i samtalet.) In:s agerande här i intervjuens början ska därför främst förstås som lyssnarservice för framtida användare av inspelningen. Det finns ett värde för forskningen i att få den information som Sa förmedlar tydligt dokumenterad på gramfonskivan. Det är vidare värt att notera hur In med hjälp av både lexikala och prosodiska resurser ger uttryck för att vara mycket nöjd med att Sa har varit sin födelsesocken trogen (r. 10, 17 och 20); även detta återspeglar snarare ULMA:s värderingar än In:s privata.

Lite senare i samma inspelning äger ett replikskifte rum som ännu tydligare signalerar att det inte är privatpersonen In som interagerar med Sa. Episoden föregås av att In har bett Sa att redogöra för högkarrans olika delar, och då In insisterar att samtliga ska tas med menar Sa att vissa är så självklara att de inte behöver nämnas. Detta föranleder i sin tur In att säga följande:

- 01 In: ja visst # ja vill veta eh allt möjlit ja #
 02 .h även [om ja känne te't # så vill ja höra lite
 03 Sa: [(j)a
 04 (.)
 05 Sa: jo de feck de (láv[)
 06 In: [va dä heter här på sockenmålet
 07 (.)
 08 Sa: ((stönar)) ja (..) dä förstå så # feck (láv) va ett par häste te #
 09 (ni skulle få [dän'et)
 10 In: [JA men # men dä här sãm hõt lå i då då #
 11 va heter dä då

In säger uttryckligen att det är relevant för Sa att berätta också om sådant som den före redan känner till (r. 1–2). Denna replik lyfter fram en, i normala fall outtalad, norm för genren dialektintervju: att syftet inte är att föra ett privatsamtal – där man i de flesta situationer undviker att berätta om sådant som man vet/förmodar att mottagaren redan känner till (se t.ex. Goodwin 1979, Clark 1996:250) – utan att dokumentera sådant som ligger inom ULMA:s intressesfär. Denna sfär inkluderar såväl föremål som In (men däremot kanske inte alla andra potentiella användare av inspelningen) har god kännedom om som dialektala benämningar (tidigare både kända och okända av forskarsamhället) på allmänt bekanta saker. Att dokumentera sockenmålet och skildringar av allmogelivet förr är de överordnade syftena, inte att Sa ska berika In genom att dela med sig av sina kunskaper.

Utifrån det ovan sagda har man som sagt mycket goda skäl att anta att In företräder ULMA:s intressen också i "vårt" samtal. Med denna professionella roll följer att sagespersonen på gott och ont behandlas som ett forskningsobjekt. På gott i det att företrädare för staten och den akademiska eliten uppmärksammar, lägger resurser på och för framtiden bevarar språkprov från en under livet hårt fysiskt arbetande och ekonomiskt inte speciellt välbesutten person. Sa anses förvalta åtråvärda saker, värda att vetenskapligt bearbeta och att spara åt långt senare kommande generationer. På ont i det att företrädaren för arkivet riskerar att inte behandla sagespersonen som en fullvärdig, levande människa, med intressen, önsknings och, inte minst, känslor. Det som gör honom intressant är den immateriella skatt han bär på i form av en gammaldags dialekt och minnen från äldre tid. De övriga delarna av hans personlighet är i princip ointressanta, inte värda att lägga tid och pengar på och att bevara åt eftervärlden. (se vidare Lilja 1996)

Intervjuarens strävan efter att maximera "guldet" – det vetenskapligt värdefulla enligt den tidens värderingar – och minimera det resterande, "slagget", (benämningarna har jag hämtat från Lilja (1996 passim) och de

härstammar enligt henne från Herman Geijer⁷) får konsekvenser för hur traditionella inspelade dialektintervjuer gestaltar sig. I alla inspelningar som jag har lyssnat på styr intervjuaren närmast undantagslöst samtalet med järnhand. Genom att ställa frågor bestämmer han samtalsämne, och det händer att han avbryter om sagespersonen flyter iväg i sitt berättande och kommer in på något spår som han bedömer vara olämpligt. Samtidigt bör nämnas att sagespersonen genom sitt i stort sett motståndslösa agerande tillåter intervjuarens maktutövning. Han befinner sig förvisso i en underlägsen maktposition gentemot intervjuaren, men samtalsdeltagarna verkar likafullt ha slutit en uttalad gemensam överenskommelse om vem som ska göra vad i interaktionen.

Denna allmänna beskrivning av deltagarnas roller i dialektinspelningar leder oss in på frågan vad sagespersonen som står i fokus här har för avsikt med samtalet; vilket kontrakt anser han sig ha skrivit på? Här vandrar vi på betydligt osäkrare mark, då det inte längre är möjligt att komma åt hans syn på saken, och vi har inte tillgång till andra intervjuer med honom att jämföra med. Vi vet tyvärr inte heller vilken information om tillvägagångssätt och syften han fick av In innan inspelningen startade. En inte alls orimlig hypotes är dock att informationen var bristfällig. En tydlig indikation på detta är Sa:s replik i inspelningens slutfas: *vart kämmer dä her nu sãm ja nu har sagt* (r. 594). Längre hanterade ULMA Labovs senare formulerade observatörparadox – att man helst skulle vilja observera människor som inte blir observerade (Labov 1972:209) – på så sätt att man gjorde väldigt lite väsen av inspelningens syften då man intervjuade folk. Folke Hedblom kostaterade nöjt 1950 att "under gynnsamma förhållanden kan man göra en upptagning utan den talandes vetskap" (Hedblom 1950:66; se även Hedblom 1961:54 f. och för en mer kritisk syn Benson 1981:83 f.). Måhända har In i vårt fall, inspelat endast några få år senare, i stället skjutit sig själv i foten genom att inte tydligt berätta för Sa vad syftet med samtalet är.

Då man ska spekulera kring Sa:s agenda har man att utgå från indirekta indicier i form av de aspekter av hans agerande som har fångats på gramfoniskivan. Med utgångspunkt i detta kan vi anta att han inte kan, vill eller förstår att han förväntas leverera "guld" och att han därför inte heller agerar på ett för ULMA önskvärt sätt. Han använder i och för sig en relativt gammaldags dialekt, vilket bl.a. noterats i inspelningsjournalen, och berättar även en del om lantarbetarens tillvaro förr – men är samtidigt ivrig att leverera reflektioner kring och på andra vis bedöma sina egna upplevelser. Ur ULMA:s synvinkel är dessa subjektiva reflektioner mindre

⁷ Uttrycket används även av folklivsforskaren Eva Wigström i förordet till hennes långa uppsats *Vandringar i Skåne och Bleking för samlande af svensk folkdiktning* (1887:4; se även Högnäs 2000:22).

intressanta än sakliga fakta; Sa är inte särskilt intressant som individ utan i stället som en förmodad representant för en mer allmänt spridd rural livsstil och tankevärld som vid inspelningstillfället var på väg att dö ut. Hans kommentarer är särskilt delikata för In att hantera i och med den rätt höga graden av kritik mot "överheten" (personer med makt och ekonomiska resurser) och mot socioekonomiska orättvisor i samhällsstrukturen. Det är vanligt förekommande att sagespersoner i andra inspelningar, på begäran eller mer på eget initiativ, talar om fattigdom, svält, sjukdom, barnarbete, omänskliga arbetsvillkor och annat elände (se även Skott 2008:206 ff. passim). Men vår sagespersons framställning är ändå iögonfallande, i kraft av frekvensen kritiska repliker, av att den är så ideologisk, av att han talar så hög grad i egen sak samt inte minst av den känslolagda berättarstil han använder. Tillsattsat uttryckt försöker Sa få hela inspelningen att bli en lång vecklagan över hur uselt han har behandlats under sitt liv samt en lovprisning av den egna förträffligheten och förmågan att övervinna alla hinder.

Om Sa alltså inte är inställd på att förmedla "guld" till In (och eftervärlden), kan vi fråga oss vad han i stället har för syften med intervjun, som ju är ett frivilligt åtagande. Då frågan ska besvaras väljer jag att inte begränsa mig till medvetna syften som förelåg innan inspelningen startade; jag fokuserar tvärtom syften som snarare, eventuellt helt omedvetet, växer fram under samtalsgången. Utan att ge sig in på alltför vidlyftiga spekulationer, kan man i så fall ana att samtalet har något slags terapeutisk funktion för Sa. Han kan tänkas ha (medvetna eller omedvetna) behov av att "prata av sig" och få empati, medhåll och bekräftelse på att han är den typ av människa som han utger sig för att (och sannolikt upplever sig) vara. Att ställa upp på detta ligger dock knappast i ULMA:s intresse. Det har sedan länge funnits – och finns förmodligen alltjämt – ett uttryckligt ideal att intervjuaren ska spela en bakgrundsroll i samtalet (Hedblom 1961:60 ff., Bergfors 1982:82 f., Ordéus 1982:144). Kommunikativa handlingar vars primära funktion är att visa medkänsla betraktas i ljuset av detta som rena slaggprodukter eller som ett nödvändigt ont som kan ha den positiva effekten att de upprätthåller ett bra samtalsklimat (Hedblom 1961). En bra relation mellan deltagarna betraktas snarare som ett medel för att få sagespersonen att tala utförligt och avslappnat än ett mål i sig. Hur vår intervjuare egentligen, som privatperson, ställer sig till Sa:s känslolaghet och sökande efter sympati är irrelevant. Det relevanta är att In väljer att försöka upprätthålla sin professionella roll och en saklig samtalston, trots att det harmonierar illa med Sa:s samtalsstil. Detta är en starkt bidragande orsak till att de båda deltagarna befinner sig på skilda spår och aldrig riktigt når fram till varandra.

En redan citerad replik i samtalet som tydligt knyter an till de första resonemangen ovan är In:s fråga om statorbostädernas möblemang (r. 548–549). Frågan kommer väldigt abrupt; den medför ett kraftigt ämnesbyte (även om den svagt anknyter till ett resonemang som Sa förde flera minuter tidigare); den utsägs i överlappning med en av Sa:s repliker, och prosodiskt kännetecknas den av en "saklig" ton och en förhållandevis stark volym som fungerar framhävande och avbrytande (framgår ej av transkriptionen). Att en dialektintervjuare genomför ett hastigt byte från ett ämne till ett i stort sett orelaterat annat förekommer rätt frekvent i de flesta inspelningar – även om Hedblom (1961:61) rekommenderar intervjuare att undvika sådana skarpa ämnesövergångar. Men sättet det genomförs på gör det här avhandlade ämnesbytet anmärkningsvärt. Likaså anmärkningsvärd är kontrasten mellan In:s och Sa:s handlingar. Sa är i färd med att summera sitt eget liv, ett liv "i träldom och elände" (r. 535), och är nog som allra mest känslsam, verkar vara nära att falla i gråt, när In träder in på arenan, med sin sakliga fråga i påfallande saklig ton. I dessa bemärkelser är In:s replik sällsynt malplacerad.

Repliker som är så dåligt förankrade i den lokala samtalskontexten stöter man praktiskt taget aldrig på i icke-arrangerade samtal (möjligen med undantag för vissa sorters skämt och en del andra mycket speciella händelser), särskilt sådana som förs mellan jämlikar. Om vi beaktar de mycket säregna kommunikativa normer som föreligger för hur verksamheten ska bedrivas under en dialektintervju är In:s fråga däremot något mer förstående och mindre anmärkningsvärd. In befinner sig i en maktposition gentemot Sa och har åtagit sig uppdraget att styra samtalsförloppet så att det passar uppdragsgivarens och eventuella forskares syften med inspelningen. Han har mandat från dessa att om så krävs utnyttja maktmedel som är sällsynta och anmärkningsvärda i vardagssamtal, t.ex. att bryskt avbryta Sa om denne agerar olämpligt genom att glida in på ett sidospår som anses som irrelevant eller ointressant.

För att förstå interaktionen som följer efter möblemangsfrågan kan vi återvända till metaforen att In och Sa inte står bakom samma samtalskontrakt. Den senare agerar mer självständigt än den gängse sagespersonen. I hans bemötande av frågan kan man ana ett visst motstånd mot In:s agerande, dvs. mot den maktposition som denne hävdar rätten till. Även i de frågor och svar som därefter följer kan vi se hur både In och Sa prioriterar sitt eget projekt på bekostnad av samtalspartnerns (se föregående avsnitt för en utförligare redogörelse).

Kunskapsrelaterad kollision

In är ett proffs, i och med att han är en van intervjuare samt till fullo känner till syftena med inspelningen och den forskning som motiverar den. Han är en framstående akademiker, välbekant med den dialekt som Sa talar. Det samma gäller för många andra knutna till ULMA och för andra potentiella användare av inspelningen i forskarsyfte. En dialektintervju handlar därför inte bara om ett sökande efter ny kunskap; ett annat framträdande motiv är att empiriskt belägga sådant man redan vet, eller tror sig veta, utifrån tidigare gjorda observationer och uppteckningar (jfr Lilja 1996:119 passim, Bockgård u.u.).

Sa besitter inte alls denna metakunskap om samtalet. När det gäller dialekten är hans teoretiska kunskaper ringa i jämförelse med In:s. Han är däremot förstuds stor praktisk kunskap. Dialekten är en integrerad del av hans person, hans modersmål, och han använder den normalt helt utan att reflektera över den. Förmodligen reflekterar han heller inte över sitt språk under inspelningen, vilket ligger väl i linje med ett av inspelningarnas uttryckliga syften, som In också sympatiserar med, att fånga talet i dess mest vardagliga form (se In:s replik på r. 178 samt t.ex. Hedblom 1961:54).

Vi kan i detta sammanhang återvända till ett replikskifte som särskilt väl belyser skillnaderna mellan talarna vad avser både avsikter och kunskaper. Det handlar om episoden där In reagerar på att Sa talar standardspråkligt och bl.a. säger *åtta* i stället för *ätte*. Sa anklagas här för att han inte säger "rätt", att han inte använder sin egen dialekt. In:s tillrättavisning förutsätter att han vet hur Sa "borde" tala (i vardagslag) samt att han anser sig ha auktoritet att hävda detta. Hans egna teoretiska språkkunskaper ges härigenom ett högre värde än Sa:s faktiska språkbruk. Att märka är att det är en ytterst ovanlig förekomst i samtal att korrigera en annan deltagares språk på det sätt som sker här, även om det är något vanligare i dialektintervjuer och kanske allmänt i samtal som har som uttalat syfte att dokumentera vissa specifika språkformer. Likartade metaspråkliga episoder, om än normalt med mildare tillrättavisningar från intervjuaren, är inte helt ovanliga i andra dialektinspelningar (se vidare Bockgård u.u.).

En starkt bidragande orsak till In:s agerande torde vara maktasymmetrin mellan deltagarna. Hans maktposition ger honom en del av den auktoritet som krävs för att uttala sig som han gör; en annan viktig komponent är syftet med inspelningen såsom han förstår det. Möjligen utgör även hans individuella samtalsstil (eller kanske mer specifikt intervjustil) en pusselbit; förmodligen skulle många andra dialektintervjuare ha agerat annorlunda, t.ex. låtit standardspråksformerna passera okommenterade, om de hamnade i en likartad situation som In.

Notervärt är också att In verkar vara ute i ogjort väder. Sa använder i och för sig inte en e-målsform av lexemet *åtta*, men däremot den form som verkar dominera i hans eget språkliga register. Han producerar ordet sammanlagt fem gånger i inspelningen och har inte vid något tillfälle en försvagad ändelsevokal. Det är en långsökt förklaring att detta skulle bero på att han frångår sitt vardagliga språkbruk och "konstlar till" sitt språk genom att försöka tala "fint" eller formellt. Rent allmänt ger inte hans yttranden i intervjun ett sådant intryck. Han växlar mellan e- och a-ändelser i sina repliker, men de förra dominerar klart. Vid en närmare granskning av just räkneorden framgår det att han genomgående säger *nie* och *tie* (vilket ingalunda bevisar att han talar e-mål, men väl att han inte konsekvent utnyttjar standardspråksformerna av alla räkneord). Tre gånger säger han *fyre* och en gång *fyra*. Sammantaget utgör detta ett starkt indicium på att *åtta* utgör en "naturlig" form för Sa – kanske t.o.m. den enda använda uttalsformen för detta lexem. Den anmärkningsvärda växlingen mellan e- och a-form i följande replik utgör ett särskilt starkt belägg för detta: *semm va (ja) Öderum fyre åtta va bli dä sju åtta femtån* (r. 451–452). Frågan varför han konsekvent använder standardspråksformen *åtta* är intressant, men också svårbesvarad.

Kollision mellan en nykter och en berusad samtalsdeltagare

I inspelningsjournalen står att läsa att sagespersonen "var vid inspelningstillfället onykter, varför upptagningen blev ganska kort". Onykterheten kan förmodas vara en bidragande orsak till att han ibland sluddrar och felartikulerar samt använder en mycket varierande och i vissa fall "udda" prosodi. Särskilt notervärt är att han närmast skriker då han uttalar vissa ord. Vidare andas han tungt, snörvlar och skrattar flera gånger till synes omotiverat. Det är inte bara avseende hur han säger saker som jag tycker mig ana alkoholförverkan, utan också avseende vad han säger. Vissa ämnen och formuleringar måste betraktas som anmärkningsvärda i en dialektintervju. Med detta sagt bör man dock samtidigt vara försiktig vid analysen av Sa:s yttranden med tanke på bl.a. att forskningen om berusade personers interaktionsmönster så vitt jag vet är av ringa omfattning, att vi saknar tillgång till Sa:s nyktra samtalsspråk, samt att hans höga ålder får antas vara en relevant faktor vid bedömningen av hans språk. Helhetsintrycket är att onykterheten påverkar hans agerande; att relatera utformningen av enskilda repliker till alkoholkonsumtionen låter sig däremot inte enkelt göras.

Medan den onyktra Sa vid flera tillfällen är känslös både i tonfall och ämnesval ägnar sig den nyktra In med några få undantag åt att producera

minimala, "känslofria" uppbackningar samt ställa sakliga frågor i en saklig ton. Deltagarna verkar ha skilda agendor, omvärldsuppfattningar, spärrar och känslolägen som vägleder deras kommunikativa beteende. Den onyktrare deltagaren verkar försöka både blottlägga sin egen personliga sfär genom att bli förtrolig och närma sig samtalspartnerns sfär, medan den nyktrare deltagaren markerar mer saklighet och socialt avstånd. Man kan tänka sig att liknande interaktionsmönster återfinns i många andra samtal mellan nyktra och onyktra, men jag är inte bekant med någon forskning på området.

Asymmetrin mellan In och Sa blir särskilt betydelsefull eftersom det handlar om en mycket speciell samtalssituation. Hade (en nykter) In börjat samtala med en onyktrare Sa i ett rent privatsammanhang hade dessa båda personer, och i särskild hög grad In, haft ett betydligt större handlingsutrymme. In hade kunnat markera större socialt avstånd genom att gå därifrån eller på något annat vis avsluta samtalet, eller han hade kunnat (försöka) tillrättavisa Sa om situationen så krävde. Men han hade också kunnat markera större närhet, t.ex. genom att låta Sa ostört få framföra sina åsikter eller genom att själv producera fler yttranden som signalerar medkänsla med samtalspartnern.

När inspelningen väl är i gång har In däremot placerat sig själv i ett delikat kommunikativt dilemma (med reservation för att In kan ta till extremåtgärden att kassera skivorna i efterhand). Såsom företrädare för ULMA förutsätts det att han ska försöka skapa en bra produkt för framtidens forskning. Detta tillåter inte att han helt sonika reser sig och fysiskt lämnar samtalet när situationen blir för jobbig. Han har även en svår balansgång att gå om han ska försöka tillrättavisa Sa eftersom alla verbala handlingar fastnar på skivan. Förvisso avbryter In inspelningen efter drygt 13 minuter, men inte heller detta är ett helt enkelt företag. Att avbryta helt tvärt i ett ännu tidigare skede skulle kunna ge ett konstigt (ännu konstigare) intryck. Vi ser att han tar chansen att avsluta när Sa har lämnat talet om sig själv och i stället ställt en fråga om själva inspelningsförfarandet (r. 594). Denna replik kan förstås, eller kanske snarare av In förvandlas till, en naturlig utgångspunkt för att avsluta samtalet, eftersom den kan ges tolkningen av "tomprat när inget mer finns att berätta" (jfr Schegloff & Sacks 1973 beskrivning av hur vardagliga telefonsamtal avslutas). In griper alltså hastigt tillfället att avsluta intervjun då det uppenbarar sig.

Att gå den andra vägen, att signalera närhet och medkänsla med Sa, är heller inte oproblemiskt för In. I för stora doser är det svårförenligt med hans professionella identitet och det skulle också, i ännu högre grad än vad som nu är fallet, kunna leda in samtalet på spår som är ointressanta för de forskare som normalt utnyttjar ULMA:s inspelningar.

För att övergå till Sa måste varje beskrivning av hans, berusade, perspektiv baseras på rena spekulationer. Men låt oss spekulera. Det finns anledning att tro att han inte upplever sig vara i en i lika hög grad besvärlig sits som In kan förmodas göra. Det är osäkert om han är på det klara med att samtalet bevaras åt eftervärlden (jfr *vart kämmer då her nu sām ja nu har sagt*; r. 594). I egenskap av en trots allt relativt anonym representant för "de breda folklagren" som dessutom sannolikt aldrig mer ska behöva konfronteras med inspelningen kan Sa dessutom sägas ha mindre att förlora än In, vars professionella framtoning möjligen skulle kunna få sig en repa om det hela går alldeles över styr.

Samtidigt är inte heller Sa:s situation helt enkel att hantera. Han är medveten om sin berusning (eller åtminstone att han har druckit). Och det borde kunna väcka tankar kring huruvida detta är lämpligt om man ska interagera med en nykter person, dessutom en som kan uppfattas som någon sorts myndighetsperson och kanske även som en kritisk granskare av ens (i synnerhet språkliga) beteende. (Vi vet som sagt inte vilken information Sa fick innan ljudupptagningen startade.) Det är inte omöjligt att Sa känner sig obekvämt i situationen och försöker spela nyktrare än han i själva verket är – åtminstone tror jag att många andra nog skulle agera så om de befann sig i motsvarande situation.

Kritisk betraktelse över intervjuarens beteende

Det jag hittills har påpekat kan ge läsaren en negativ bild av Sa. Delvis explicit och delvis implicit beskrivs han som berusad, självcentrerad, självförhålligande och sentimental. Att vara känslös i ett samtal är förstås inget negativt i sig, men i det här aktuella sammanhanget sticker Sa:s beteende ut eftersom det rör sig om ett förevigat och halvt institutionaliserat samtal och inte om ett privatsamtal.

En motsvarande lista med negativa omdömen kan dock skapas för In – även om det kanske kräver något mer läsning mellan raderna. Han skulle kunna beskrivas som arrogant, känslökall, rigid och dominant. I samtalet som analyseras här verkar han sakna nästan alla de personliga egenskaper som Hedblom (1961:57) anser känneteckna den ideala intervjuaren:

He or she must definitely be a popular person in the best sense of the word, a person who can adapt himself immediately to the speaker's milieu and who finds it easy to mix with people of different kinds. He must have imagination, be quick-witted and flexible. He must be able to take opportunities as they come and to improvise. He should be able to create an atmosphere of confidence and sympathy, of interest and of

inspiration for the storyteller. The ideal recording leader can go into a farm as a stranger and come out of it as a friend for life.

Detta belyser att ingen av deltagarna kan göras ensamt ansvarig för att samtalet får ett olyckligt förlopp. Ingen är heller fri från ansvar. Men dock är det samtidigt så att det finns goda skäl att här särskilt skärskåda In:s agerande. Han har trots allt ett betydligt större handlingsutrymme än Sa, och detta av flera skäl. Han har till att börja med betydligt större makt att styra samtalet, vilket hör till samtalsgenren som sådan, låt vara att detta förutsätter att Sa accepterar denna asymmetri (jfr Schegloffs 1992 beskrivning av en nyhetsintervju som "spårar ur" och utvecklas till en verbal konfrontation då deltagarna frångår sina institutionaliserade samtalsroller). Han gör faktiskt också ett visst motstånd mot In:s kommunikativa projekt, men med tanke på motståndets begränsade omfattning är det riktigare att hävda att den outtalade överenskommelsen utmanas och naggas i kanten än bryts. Att samtalet trots allt präglas av en tydlig rolluppdelning framgår t.ex. av att det närmast undantagslöst är In som ställer frågor. Ett annat förhållande som ger In större ansvar och handlingsutrymme än Sa är att han känner till ideologin bakom och syftet med inspelningen i en helt annan utsträckning än denne. In vet hur forskarsamhällets uppfattning om den ideala dialektinspelningen ser ut, något som ger honom både motiv till och möjlighet att styra samtalet i en i denna mening gynnsam riktning. Vidare har han spelat rollen som samtalsledare i denna kommunikativa verksamhet flera gånger tidigare. In kommer således till samtalet erfaren och välförberedd, medan Sa mer kastas (eller förhoppningsvis kastar sig själv) in i en för honom obekant situation.

Även om Sa:s onykterhet placerar In i en vansklig situation, kan vi i ljuset av det ovan sagda fråga oss om inte båda parter hade tjänat på om In i samtalet hade solidariserat sig mer med Sa och dennes kommunikativa projekt. Ett sätt att förbättra samtalsklimatet och få Sa att berätta ännu mer skulle sannolikt vara att ge starkare uppbackningssignaler, fälla kommentarer som signalerar intresse och medkänsla samt ställa följdfrågor även då Sa glider iväg på ett ämnesmässigt sidospår (jfr Hedbloms 1961:60 ff. beskrivning av hur en intervjuare bör bete sig). Mängden "slagg" skulle nog öka, men också "guldet"; även om Sa:s redogörelser kanske skulle vara innehållsmässigt i stort sett ointressanta (för ULMA) skulle de dock ge belägg på gammaldags landsbygdsdialekt.

Det är motiverat att också i detta sammanhang granska ett par vid det här laget bekanta episoder. För det första handlar det om In:s frågor om möblemanget i ett statarhem. Såsom jag redan har varit inne på försöker han här leda samtalet i en ny riktning genom att lansera en ny topik. Han lyckas ju också avbryta Sa:s känslofyllda reflektioner kring bl.a. döden, men han lyckas däremot inget vidare med att få "igång" Sa på det nya spåret. (I själva

verket kommer samtalet aldrig mer "igång" på allvar.) Sa accepterar att hans projekt har avbrutits, att en fråga har ställts som han bör besvara, men verkar strida om vilken ny riktning samtalet ska ta. Ovan har jag beskrivit hur In:s första möbelfråga är helt oförankrad i den lokala samtalskontexten. Repliken är en tydlig maktdemonstration, en signal att "när saken kommer till sin spets är det jag som bestämmer vad vi ska prata om samt hur och när vi ska göra detta". Med facit i hand är det dock högst tveksamt om ett kommunikativt maktmedel var den rätta taktiken att ta till i detta läge. Knappheten som kännetecknar Sa:s tal om möblemanget kan hänga samman med den dåliga kontextförankringen, om man så vill känslolösheten, hos In:s fråga.

Den andra episoden jag vill återvända till är när In uppmanar Sa att tala mer dialektalt. Här kan man fråga sig om nyttan verkligen uppväger skadan. På skadekontot kan vi anföra att repliken riskerar att drastiskt försämra samtalsklimatet, med de följdverkningar som detta kan få. Att effekten sedan inte blir fullt så negativ är förmodligen kopplat till att Sa inte uppfattar eller förstår In:s tillrättavisning, vilket å andra sidan knappast var det händelseförlopp som In hade tänkt sig. Den potentiella nyttan med repliken (ur In:s och ULMA:s perspektiv) skulle vara om Sa övergick till att tala (ännu) mer informellt eller gammaldags. Men här skjuter In förbi målet eftersom Sa som sagt inte förstår uppmaningen. Men även om han hade förstått den, hade den förmodligen varit verkningslös beträffande sin avsedda effekt, ty det finns skäl att anta att Sa har ett vardagsnära språkbruk då han säger *åtta* (se avsnittet "Kunskapsrelaterad kollision" ovan). Jag finner dessutom språkvetenskapliga skäl att ifrågasätta t.o.m. att replikens avsedda effekt verkligen är av positiv art. Sa:s talspråk borde väl vara lika mycket "värt", lika intressant för forskningen om det lokala språkbruket, lika relevant att spara för eftervärlden – oberoende av om ändelsevokalen i *åtta* är försvagad eller ej?

Jag dristar mig även att kritisera In:s agerande ur mer renodlat moralisk synvinkel. Personen i fråga agerar ju i och för sig i en institutionaliserad roll som samtalsledare. Detta ger honom rättigheter och skyldigheter att styra och ställa och allmänt dominera på samtalsgolvet. Men har inte en moralisk gräns överskridits då han så bryskt tillrättavisar Sa, då denne inte har gjort något annat än som en respons på en fråga från In berättat om vilka arbetstider som gällde då han var statare och därvidlag producerat ett yttrande med standardspråklig form? Vi kan utgå från att Sa är "inne" i sin pågående redogörelse och att hans "klavertramp" i vilket fall som helst knappast är avsiktligt. Och om det ändå skulle vara ett i någon mening medvetet beslut som ligger bakom att han använder standardspråk, är syftet av allt att döma inte att provocera In, att så att säga förstöra hans inspelning.

Om vi beaktar allt detta är det ett stort och anmärkningsvärt maktanspråk som In gör då han så bryskt tillrättavisar Sa.

Sammanfattande diskussion

Mitt egentliga syfte med denna artikel är inte att hänga ut enskilda individer, individer som är både anonymiserade och försvarslösa. Lejonparten av det ovan sagda tjänar i stället det övergripande syftet att ge ett bidrag till beskrivningen och förståelsen av den traditionella dialektintervjun som samtalsgenre. För att kunna uppnå detta mål har jag gjort en starkt CA-influerad analys av en enskild intervju. Mig veterligt har denna samtalstyp inte tidigare analyserats ur ett interaktionellt perspektiv som lägger lika stor vikt vid intervjuarens agerande som vid sagespersonens. Samtidigt är det ingen "renlärig" CA-studie. Jag har nämligen tillåtit mig att göra – i mina ögon välgrundade – antaganden om, och delvis analyserat med utgångspunkt i, deltagarnas egna syften med och förståelse av interaktionen; i något större utsträckning än i de flesta CA-studier har jag alltså försökt förklara i stället för att bara beskriva vad som händer. Vidare har jag formulerat vissa värderande omdömen om deltagarnas handlingar, främst med utgångspunkt i de nyss nämnda syftena med samtalet. Jag tror att min studie är metodiskt intressant och kan vidga vyerna för forskningen kring traditionella dialekter. Också för interaktionsforskningen torde studien kunna vara av visst intresse, bl.a. genom valet av ett material som (1) är inspelat för länge sedan, (2) innehåller mycket traditionell dialekt, (3) representerar en i stort sett outforskad samtalsgenre, samt (4) innehåller flera tydliga exempel på bristande samarbete och förståelse mellan deltagarna.

Den traditionella dialektintervjun måste enligt min mening betraktas som en mycket säregen kommunikativ verksamhet, framvuxen med utgångspunkt i ideologiska föreställningar och konkreta forskningsfrågor. På ytan kan den te sig som en "normal" intervjuverksamhet, kraftigt dominerad av frågor och korta, uppbackande repliker (*mm, jaha, jasså*) från den ena parten, och svar, ofta i berättelseform, från den andra. Ett mycket centralt genrespecifikt drag torde dock vara önskan eller förväntan att sagespersonen ska tala traditionell dialekt, eller så traditionell dialekt som möjligt. Ibland gör intresset för sagespersonens språkliga register tydliga avtryck på samtalsytan i form av olika metaspråkliga repliker: "Vad betyder det?"; "Hur sa ni förr?"; "Har du hört det här ordet?" (se även Bockgård u.u.). Vad jag har visat i föreliggande text är att detta intresse också kan ta sig mer extrema uttryck. Min tolkning av det analyserade samtalet är att den bakomliggande ideologi och den forskningsmiljö som har format en persons

professionella identitet kan öva så starkt inflytande att moraliska gränser kan överskridas. Vidare kan klyftan mellan den professionelle och lekmannen under vissa omständigheter bli överväldigande och svårforcerad. Om vi sedan tillför den komplicerande omständigheten att vår sagesperson inte betar sig förväntat – vartill berusning förmodligen är en bidragande orsak – kan intervjuaren komma att framstå snarare som maktfullkomlig men samtidigt tämligen maktlös, än som en kunnig och pragmatisk samtalsledare. Den mest basala komponenten för att kunna föra ett lyckat samtal – såväl i vardags- som i yrkeslivet, och nästan oberoende av vilket syfte man har med samtalet – är att samspela med övriga deltagare.

Vår sagesperson betar sig som sagt inte riktigt enligt vad man kan förmoda vara normen för hans samtalsroll: han är känslösam; han beklagar sig och prisar samtidigt sin egen livsgärning; han flyter ut ovanligt mycket då han svarar på frågorna. In reagerar på Sa:s beteende, t.ex. genom att endast ge minimala uppbackningar då Sa är inne på sidospår. Vidare avbryter In Sa vid flera tillfällen och ställer frågor som är ämnesmässigt typiska för genren i och med att de handlar om allmogekulturen i äldre tid (jfr Lilja 1996), men illa förankrade i den lokala, sekventiella kontexten. Genom valen av samtalston och ämnen upprätthåller In sakligheten och det "objektiva" perspektivet på empatins och Sa:s subjektiva perspektivs bekostnad. Samtidigt reagerar Sa på In:s beteende, bl.a. genom att hålla fast vid sina egna kommunikativa projekt och genom att ge korta, avsnoppande svar på oönskade frågor. Sammanfattningsvis kan In sägas försöka upprätta ramar för Sa:s agerande, vilka Sa utmanar, trots allt utan att upphäva det mest grundläggande kommunikativa kontraktet: att den ena parten ställer frågor som den andra besvarar (om än halvhjärtat vissa gånger).

De båda samtalsdeltagarna kan sägas konfrontera varandra, men de kan också sägas tala förbi varandra. Generellt sett är samtalspråk ofta välorganiserat och det flyter smidigt (se t.ex. Sacks, Schegloff & Jefferson 1974). Replikerna är förankrade i den lokala kontexten; de utgör ofta en sorts respons på närmast föregående tur (och när så inte är fallet markeras detta speciellt). Deltagarna värnar om intersubjektiviteten och har olika metoder för att upprätthålla förståelsen (bl.a. olika reparationsverktyg; se Schegloff, Jefferson & Sacks 1977, Schegloff 1997, 2000, 2007). Samarbete och pragmatism genomsyrar de flesta av deltagarnas handlingar. Vårt samtal flyter betydligt trögare och intersubjektiviteten är inte alltid den bästa. Det saknas ibland "harmonin" och gemensam agenda då turerna växlas. Ofta finns det friktion i samarbetet mellan deltagarna, som inte förhåller sig pragmatiskt till varandras handlingar utan värnar sina egna intressen på ett kontraproduktivt sätt. Ingen av dem lyckas riktigt styra den skuta som de båda befinner sig på i önskad riktning, vilket får en grundstötning till följd.

Dessa förhållanden ger anledning att beteckna samtalet med den starka formuleringen urspåret.

Litteratur

- Benson, Sven, 1981: Juridiska och etiska problem i samband med talspråksundersökningar. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 1981. S. 82–86.
- Bergfors, Erik Olof, 1982: Dialektinsamling. I: Thelander, M. (red.), *Talspråksforskning i Norden. Mål – material – metoder*. Lund. S. 80–91.
- Bockgård, Gustav, u.u.: Skapandet av den ideala dialektinspelningen. I: Magnusson, E. & Rogström, L. (red.), *Studier i svensk språkhistoria 10. Språkhistoria – Hur och för vem?* (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 36.) Göteborg.
- Clark, Herbert H., 1996: *Using language*. Cambridge.
- Goodwin, Charles, 1979: The interactive construction of a sentence in natural conversation. I: Psathas, G. (ed.), *Everyday language. Studies in ethnomethodology*. New York. S. 97–121.
- Greatbatch, David, 1988: A turn-taking system for British news interviews. I: *Language in society* 17 (3). S. 401–430.
- Hedblom, Folke, 1950: Grammfonopptagning av dialekter och folkminnen i Sverige 1935–1950. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 1950. S. 63–81.
- Hedblom, Folke, 1961: The tape recording of dialect for linguistic sound archives. Some experiences and views connected with recording work in Sweden. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 1961. S. 51–100.
- Heritage, John, 1984: *Garfinkel and ethnomethodology*. Cambridge.
- Heritage, John & Greatbatch, David, 1992: On the institutional character of institutional talk. The case of news interview interaction. I: Boden, D. & Zimmermann, D. H. (eds.), *Talk and social structure*. Berkeley. S. 93–137.
- Hutchby, Ian & Wooffitt, Robin, 1998: *Conversation analysis. Principles, practices and applications*. Cambridge.
- Högnäs, Sten, 2000: "Rika malmådror av ädel metall". Folket som resurs. I: Fewster, D. (red.), *Folket. Studier i olika vetenskapers syn på begreppet folk*. (Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 626.) Helsingfors. S. 19–30.
- Knudsen, Trygve, Sommerfelt, Alf & Noreng, Harald, 1957: *Norsk riksmålsordbok. Utgitt av riksmålsvernet. Bind II. Annet halvbind: skjønn-åvokster*. Oslo.
- Labov, William, 1972: *Sociolinguistic patterns*. Oxford.
- Labov, William & Fanshel, David, 1977: *Therapeutic discourse. Psychotherapy as conversation*. New York.
- Lilja, Agneta, 1996: *Föreställningen om den ideala uppteckningen. En studie av idé och praktik vid traditionssamlade arkiv: ett exempel från Uppsala 1914–1945*. (Skrifter utgivna genom Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala 22.) Uppsala.
- Lindström, Anna, 1999: *Language as social action. Grammar, prosody, and interaction in Swedish conversation*. (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 46.) Uppsala.
- Linell, Per, 1998: *Approaching dialogue. Talk, interaction and contexts in dialogical perspectives*. (IMPACT: Studies in language and society 3.) Amsterdam & Philadelphia.
- Linell, Per & Gustavsson, Lennart, 1987: *Initiativ och respons. Om dialogens dynamik, dominans och koherens*. (Studies in communication 15.) Linköping.
- Londen, Anne-Marie, 1991: Intervju eller samtal? Försök till karakteristik av ett direktsänt radioprogram. I: Londen, A.-M. m.fl. (red.), *Journalistik, kommunikation, utbildning. Vänskrift tillägnad Ulla-Stina Westman*. (Meddelanden från Svenska social- och kommunikationshögskolan vid Helsingfors universitet 21.) Helsingfors. S. 111–129.
- Ordéus, Torsten, 1982: För bättre dialektinspelningar. I: Thelander, M. (red.), *Talspråksforskning i Norden. Mål – material – metoder*. Lund. S. 138–149.
- Pedersen, Inge Lise, 2000: Hvad er forklaringen på forklaringerne? En diskussion af sammenhængen mellem dialektologiens selvforståelse og sproghistoriske forklaringer. I: Edlund, L.-E. (red.), *Studier i svensk språkhistoria 5. Förhandlingar vid Femte sammankomsten för svenska språkets historia, Umeå 20–22 november 1997*. (Nord-svenska 11.) Umeå. S. 1–24.
- Pettersson, Per A., 1978: *Sjukvårdsspråk*. (Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 63.) Lund.
- Sacks, Harvey, Schegloff, Emanuel A. & Jefferson, Gail, 1974: A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. I: *Language* 50. S. 696–735.
- Schegloff, Emanuel A., 1992: On talk and its institutional occasions. I: Drew, P. & Heritage, J. (eds.), *Talk at work. Social interaction in institutional settings*. Cambridge. S. 101–134.
- Schegloff, Emanuel A., 1997: Third turn repair. I: Guy, G. R. m.fl. (eds.), *Towards a social science of language. Papers in honor of William Labov. Vol. 2: Social interaction and discourse structures*. Amsterdam. S. 31–40.
- Schegloff, Emanuel A., 2000: When "others" initiate repair. I: *Applied linguistics* 21 (2). S. 205–243.
- Schegloff, Emanuel A., 2007: *Sequence organization in interaction. A primer in conversation analysis 1*. Cambridge.
- Schegloff, Emanuel A., Jefferson, Gail & Sacks, Harvey, 1977: The preference for self-correction in the organization of repair in conversation. I: *Language* 53. S. 361–382.
- Schegloff, Emanuel A. & Sacks, Harvey, 1973: Opening up closings. I: *Semiotica* 8. S. 289–327.
- Skott, Fredrik, 2008: *Folkets minnen. Traditionsinsamling i idé och praktik 1919–1964*. (Avhandlingar från Historiska institutionen i Göteborg 53.) Göteborg.
- Wigström, Eva, 1887: *Vandringar i Skåne och Bleking för samlande af svensk folkdiktning*. (Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen ock svenskt folklif VIII. 1.) Stockholm.
- Våsterlund, Rune, 1983: *Anvisningar och önskemål rörande utskrivning av inspelade dialekttexter (fonogram)*. Stencil. Institutet för språk och folkminnen i Uppsala.

Appendix – transkription av det analyserade samtalet

Nedan återfinns först en transkriptionsnyckel och sedan min (CA-inspirerade) transkription av samtalet som analyseras ovan. Följande specialsymboler används i transkriptionen:

#	Markerar en prosodisk gräns inuti en replik
[	Markerar var överlappande tal börjar
(nu då)	Enkla parenteser markerar att tolkningen är osäker
()	Tom parentes markerar att något sägs som inte kan uppfattas eller tolkas
bonde	Understrykning markerar att stavelsen är starkt betonad
(.)	Markerar en kort paus: 0,2–1 sekund
(..)	Markerar en längre paus: minst 1 sekund
(0,8)	Markerar exakt pauslängd mätt i tiondels sekunder; anges endast för pauser som särskilt fokuseras i analysen
°	Markerar mycket låg volym
FLOTT	Versaler markerar mycket stark volym (versal används också initialt i egennamn)
:	1) Markerar kraftig förlängning av ett ljud 2) Markerar mindre kraftig förlängning av ett ljud då det är nödvändigt för att ange var överlappande tal börjar någonstans (Markerar däremot ej vanlig lång vokal eller konsonant)
hah, heh,	Markerar »skrattpartiklar» av olika kvalitet
höh	
.h	Markerar en hörbar inandning
h	Markerar en hörbar utandning
((hostar))	Återger transkriptörens kommentar till eller beskrivning av något i samtalet

01 In: (nu då)
02 Sa: ja ä född i Lillebo # uh i Storerums socken
03 In: jaha
04 (.)
05 (In):°(ja)
06 (.)
07 In: jaha (.) å ha vatt bonde jämt
08 (.)
09 Sa: nåå:a: # hah ja va bonndräng
10 (.)
11 In: ja
12 (.)
13 Sa: ((smackar)) (.) .h först
14 In: ja:
15 (.)
16 Sa: .hh (.) [hh
17 In: [m
18 (.)
19 Sa: °ja va bonndräng [först ((ansträngt)) # senn ti Berjhult # .hh
20 In: [a
21 In: ja
22 Sa: i två år
23 (.)
24 In: jaha
25 Sa: Berjhult # de [va i Ånga socken # .h[h
26 In: [aha [(jaja)
27 Sa: (då va ja ur) ((svajig röst)) sockna # .h[h ((genom näsan))
28 In: [aa
29 (.)
30 Sa: senn kām ja (..) senn jift ja ma (.)
31 .hh ((genom näsan)) å kām te Kovarp å va der i fem år
32 In: ja där ha(r) ja vatt ida
33 (.)
34 (Sa):((visslande ljud))
35 In: i Kovarp
36 Sa: () # (där) ha ja vatt statere i fem år
37 In: jaha
38 (.)
39 Sa: .h ((genom näsan)) (.) hh # s:enn va ja (de te) alertonhundrenittinje #
40 .h (.) ((hostning)) då [flött ja därifrån # .h
41 In: [m:#
42 In: ja[:
43 Sa: [å kām te Östrumme socken
44 (.)
45 In: jåsså
46 (.)
47 Sa: .h h .h h ((flämtande))
48 In: i Storland # (tror [ja
49 Sa: [a
50 (.)
51 In: ja[:
52 Sa: [ja: (.) .h[h ((genom näsan))
53 In: [a
54 (.)
55 In: sām bonndräng
56 Sa: °m(h):° ((smackljud)) (.) statere ((”rättande tonfall”)) #
57 [sām de va ((eftertryckligt))
58 In: [(h)a
59 (.)
60 In: m # °m
61 Sa: för fattijona te ha sånn där plass # heh
62 In: °m
63 Sa: heh # jaha(heh)
64 In: °m
65 Sa: heh(h) ja(h) ha väl ((glad röst)) # .h (.) °()

66 (.)
 67 In: då ä rätt dä
 68 Sa: °ja(h) (.) dä va:e: # .h dä va titel på:ö: #
 69 e|n (albedre rå [ra re] statere(heh) # .hh
 70 In: [ja [a
 71 In: ja[:
 72 Sa: [förut va de *slave ((*=eftertryckligt))
 73 (.)
 74 In: jaa:
 75 Sa: ((smackar))
 76 In: (na)
 77 Sa: ÖH # före min tid #
 78 <men så [vart de *statere ((*=eftertryckligt)) .h|h
 79 In: [(jaja) [°ja
 80 Sa: senn vart de: (..) lantarbet
 81 In: ja ja
 82 Sa: ((snörvlar))
 83 In: (nu e re) bättre
 84 (.)
 85 Sa: HÖH(hh).h h
 86 In: °(m):[:
 87 Sa: [titel
 88 In: °ja[:
 89 Sa: [steg ju lite unnan för unnan [(då)
 90 In: [å så jifte sej
 91 (1,0)
 92 Sa: ja ja jift maj(n) då nå ja kãm till Kovarp
 93 In: m:
 94 (.)
 95 Sa: °(då) va ja nyjift # (va ja) tjutvå år
 96 (.)
 97 In: jaha
 98 Sa: .h [(genom näsan) (.) häh ((glatt men ändå lite sorgset))
 99 (.) .h va där i: ((svajigt)) fem å:r
 100 In: de va ett tungt arbete va
 101 (.)
 102 (Sa):((vissling))
 103 (.)
 104 Sa: å:ckackack så °otäckt (.) .h
 105 In: ja
 106 Sa: ing:e:n(h) (..) .h resskap te heh .h
 107 [ann(a) allt skulle gå mä hannarbete # .h
 108 In: [°()
 109 In: °ja:
 110 Sa: <h:annslå varenda strå sãm skulle tass å: (bors)> sejj å hö(j)
 111 å hel(e) allt (.) [fanns inge masjiner
 112 In: [ja:
 113 In: °([)
 114 Sa: [nä dä va dä (int) # (.) trå(tts) #
 115 de va store herrgåle # .h
 116 In: ja
 117 Sa: Kovarp de hörde te Lammsberj #
 118 en [egendom sãm li[gger där *här ((*=svajigt)) barte
 119 In: [°m: [°m
 120 In: (m)ja
 121 Sa: °ja:() ((knarrigt))
 122 In: ja vet var den ä
 123 (.)
 124 Sa: ja(h)ha(h)ha(h) .h h # tänk att [dä dä (s)-
 125 In: [°ja
 126 (.)
 127 In: ja:a:
 128 Sa: ((snörvlar)) hh
 129 In: JO: # hn # ja förstår ni fick börja tidit på mårån
 130 (..)

131 Sa: kläcka sex
 132 In: kläcka sex
 133 Sa: jäck vällingskläcka # då va dä i stättjarring sãm hade #
 134 .h fem kronor åm året för ho stog å röck # i: ((eftertryckligt))
 135 In: °m: [m
 136 Sa: [i kläckstapel ((mycket glatt)) # .h ((genom näsan))
 137 (.)
 138 In: °(minsann)
 139 (.)
 140 Sa: då fick (t)i låv vare i (rul)
 141 (.)
 142 In: jaha
 143 Sa: .h (.) var i årning h ((lite suckande))
 144 In: ja ja förstår de (då) (.) jaha
 145 (..)
 146 Sa: .h h å senn höh
 147 In: ja ((lite otåligt))
 148 (..)
 149 Sa: kläcka sju va de (.) en hall(v)timmes frukostrast
 150 In: ja
 151 (..)
 152 Sa: <senn kläckan TÄLV> # jäck vällingskläcka(heh) i(heh)jen(heh) #
 153 .h å den där stättjarringa *ho(heh) fick rycke repet ((glatt))#
 154 .h ((genom näsan))
 155 In: ja
 156 (.)
 157 Sa: ja då va dä heh(h) .h # korum(heh) i(heh)jen(heh) #
 158 .h då skulle vi ha (vårn) mat
 159 In: jah[a.
 160 Sa: [DÄ VA RE MIDDÄ
 161 (.)
 162 In: ja[ha
 163 Sa: [heh
 164 Sa: jaha # .h °de va
 165 (0.4)
 166 In: °jasså
 167 (..)
 168 Sa: kläckan åtta på kvällen
 169 In: kläck ätte ((engagerat och frågande))
 170 Sa: sju- ((blåsande)) # <åtta ja:({n})>
 171 In: [°a
 172 Sa: de[: ((skakigt)) abså[lut
 173 In: [°a: [nu ska vi prat(e) dialekt eh Sturesån
 174 Sa: ((hostar))
 175 In: [gammeldags
 176 Sa: [va: ((frågande))
 177 (.)
 178 In: prata nu enkelt
 179 (.)
 180 Sa: heh [ja::: dä va: ab[sålut säkert
 181 In: [°() [ja:
 182 In: °m[:
 183 Sa: [kläckan åtta slöt vi på kvälla
 184 (.)
 185 In: °m: ((lite som till ett barn))
 186 Sa: senn vart de strejck
 187 In: °jaha
 188 (.)
 189 Sa: hh-hm ((glatt)) (.) ja minns inte va årtale va # va va de så a flötte
 190 ifrån (..) de va ett år de va: (..) imellan # h .h|h
 191 In: [m
 192 Sa: nittinje # å senn baklänges # .h ((genom näsan)) (.)
 193 di [strejkte ve Duvesund
 194 In: [°°jaha
 195 (..)

196 In: °([])
 197 Sa: [dä va en °större egendom [°de ja° # .h
 198 In: [°(ja:)]
 199 In: a:
 200 Sa: huh .h h då fick vi(h)heh .h (.) lördaskvällA:
 201 (.)
 202 In: ja
 203 (.)
 204 Sa: ((smackar)) (..) fick vi [respit *sju ((*eftertryckligt)) (.) °huh
 205 In: [(fri)]
 206 In: jaja
 207 (.)
 208 Sa: vi jorde (så mycke) ((lite sorgset))
 209 (.)
 210 In: ja (.) °([])
 211 Sa: [h
 212 (.)
 213 Sa: å: (.) så fick vi en hall(v)timme mer *mida ((*eftertryckligt))
 214 (.)
 215 In: ja
 216 Sa: ifrå(n) (.) EN timme (å) ti en å en halv
 217 In: °m:
 218 Sa: .h så de jorde den strejken # .h vi bövde allri gå me för den här eh
 219 (..) Kovarp hörde te: (..) [Lammsberj [°(])
 220 In: [°(la) [°(Lammsberj ja)
 221 Sa: överstelöjtnant ((sluddrigt))
 222 In: m:
 223 (..)
 224 Sa: Adelsköld
 225 In: °ja
 226 Sa: (idde) # .h [Lammsberj mä dess utgårdar då
 227 In: [°(])
 228 In: jaha
 229 (.)
 230 Sa: (sänn dä) # .h han kām i direkt .h
 231 In: °m[:
 232 Sa: [lägg er inte i strejken uta[n ni får'et sām di andra ha jorts
 233 In: [°(])
 234 In: jaha (.) jaha
 235 (.)
 236 Sa: ((smackar)) så
 237 In: (jaha) # VA HÖLL eh Sturesån på mä eh # för arbete då sām sta
 238 (.)
 239 Sa: h[h
 240 In: [statere
 241 (.)
 242 Sa: uta(n)bete
 243 In: jaha
 244 (.)
 245 Sa: (e) vanlit # utarbete
 246 (.)
 247 In: me plo(g) eå
 248 Sa: (eåt)
 249 In: plog å
 250 Sa: (gå å) följ(e) ett par oxe
 251 (.)
 252 In: jaha
 253 (.)
 254 Sa: ett par oxe # plö[je # å harv å (.) .h (.) hannslå å allt m[öjli
 255 In: [°(ha) [jaha
 256 Sa: ((snörvlar))
 257 In: °hm
 258 (.)
 259 In: va hette rām andr(e) statare där
 260 (..)

261 Sa: .hh ja # .h dä va en som hette Adolf Berjman ((glatt)) dä
 262 kāmmer a ihåg han sjötte jura,
 263 (.)
 264 In: ha (..) jasså
 265 (..)
 266 Sa: °jaa
 267 (.)
 268 In: å så hadde di eh # piger va
 269 (0.6)
 270 Sa: .h h (.) nej ((eftertryckligt)) # (ja då) va dä egne hushåll # .h
 271 In: ja # men ja menar på gården
 272 (2.0)
 273 Sa: på gården ((eftertryckligt))
 274 [(ve) Lammsberj (e) [di hade # hadd(heh) di(heh)
 275 In: [ja [ja
 276 (.)
 277 Sa: dä va ju huvudgälen(h)
 278 In: ja
 279 Sa: där hadd di betjenter å alle möj[lige te passe äpp på di här
 280 In: [°m
 281 In: jaja
 282 Sa: ((visslar)) h[öge vederböra
 283 In: [jaha
 284 In: ja
 285 Sa: ((snörvlar)) (.) men dä va int(e) så *(mä) sām
 286 bodde ((*glad röst)) (.) utgåla # dä va en rätttru (('rättare'))
 287 å så va dä *statere ((*eftertryckligt))
 288 (.)
 289 In: ja
 290 (.)
 291 Sa: statere fanns
 292 In: °aja
 293 Sa: .h °ja (.) dä va allt va dä fanns
 294 [°(dä ja ja)
 295 In: [jaha
 296 (.)
 297 In: Å SENN DÅ har inte eh Sturesänn blitt sin egen senn
 298 (.)
 299 Sa: heh nä(h) (.) ((smackar)) senn flötte ja därifrån # å te-eh
 300 (.) en går sām hette *Stenrum ((*eftertryckligt)) # i [Östrums socken
 301 In: [(m)
 302 In: m
 303 Sa: .h där va ja i (..) °(ma si nu) # .h ja va statere # even der
 304 In: m
 305 (.)
 306 Sa: i fem år
 307 In: ja[ha
 308 Sa: [h (.) de va fem år där å fem år (.) .h (.)
 309 tie år va ja °statere .h h
 310 In: jaha
 311 Sa: då lessne ja på statlivet
 312 In: °ja
 313 Sa: .h å ja va ung å krafti ska (a) tale åm #
 314 å [ja tänkte att ja KANN tjene ma ett bätt[re äpp(e)hälle
 315 In: [°(m) [°(m)
 316 In: ja
 317 Sa: då vart ja frikar (.) å hyr[de
 318 In: [°(ja)° (.) jaha
 319 Sa: då hyrde ja # .h[h ett ställe å jeck (gåtjäll)
 320 In: [°m
 321 Sa: .h (.) °dä jeck mycke bättre
 322 In: va dä här i # i
 323 Sa: nä dä va i Östrummesocken [°dä
 324 In: [jaha (.) jaha
 325 Sa: ((snörvlar)) (.) dä jick bättre

326 (.)
 327 In: jaha
 328 (.)
 329 Sa: .h ((tung andning)) senn tog ja små törpställe h #
 330 [dä va va ja böll ma mer (('hölls/började med'?) # små
 331 In: [m
 332 In: °a
 333 (.)
 334 Sa: där a kunn ha e å två kor
 335 (.)
 336 In: °jah[a
 337 Sa: [två k- .h (.) böll ma mä (.)
 338 °ställe (såm hade) två kor(h[h
 339 In: [°m
 340 (.)
 341 Sa: ((glad, volymsvag fnysning))
 342 (.)
 343 Sa: (ja la dit) fyra år (.) .h (.) h
 344 In: jaha ((frågande))
 345 (.)
 346 Sa: då tyckte di h (.) .h[h
 347 In: [(J)A ((frågande))
 348 (.)
 349 Sa: ATT ((mycket starkt)) (.) då ja arrender då (.) .h att ja tj- (.)
 350 tjänt för mycke penge (.) ja redd ma för bra (.) [h
 351 In: [°ja
 352 Sa: för ja åtog mä LASTning å sådan[t
 353 In: [jaha
 354 Sa: såm frikar # å ja tjende en slant
 355 In: jaj[a
 356 Sa: [((snörvlar)) (.) di tyckte a ja redd ma för (.)
 357 FLÄTT ((mycket, mycket starkt))
 358 In: jaha
 359 (.)
 360 Sa: .hH
 361 In: °ha
 362 (.)
 363 Sa: h (.) NJA: de går ju inte # han tjäner ju så han bli rikere än vi
 364 (s[a] di .h
 365 In: [(jaja)
 366 In: ja
 367 (.)
 368 Sa: ((smackar)) ja då lessna ja på då då
 369 tja[tet # utan då sa (j)a åpp ma å senn flött ja te ett annat ställe
 370 In: [°(a)
 371 (.)
 372 Sa: [((snörvlar)) (.) där hadd ja fyre kor # då va litt störr törpställe
 373 In: [°m
 374 Sa: ((snörvlar)) h
 375 In: [°(jaha)
 376 In: jaha
 377 (.)
 378 Sa: heh .h (når)a vatt där i fyre år (.) .h (.) h (.) *ja ((*sorgset))
 379 (.)
 380 In: [m
 381 Sa: [.h h (ja åffre på mä) .h (.) då ville a ta ett ännu störr #
 382 då (to'a'n) (('tog jag en')) gål
 383 (.)
 384 In: ja
 385 (.)
 386 Sa: såm va på tjugefem tunnlann
 387 (.)
 388 In: jaha
 389 (.)
 390 Sa: ska börje å frest (l)a mä

391 (.)
 392 In: m
 393 (.)
 394 Sa: .h (.) (H)Å(HEH) på då sättet # ha a kumme/kunne te den ställninge
 395 såm ja e nu ida .h[h
 396 In: [jahaha ((glatt))
 397 Sa: den här gåarn ha ja innehatt nu i trettisju år
 398 In: jasså
 399 Sa: (vor) i våras nu fjort(e)ne mars
 400 In: jaha
 401 (.)
 402 Sa: °()- (.) (ellre) (.) .h
 403 In: å sjöter den själv fortfarande
 404 Sa: NE:e ja'r en sån
 405 In: ja
 406 Sa: ja ha sex påjker e [te märke (.) ((snörvlar))
 407 In: [jaha
 408 In: (ja)så
 409 (.)
 410 Sa: s:ex påjk huh (.) heh [h .h
 411 In: [ha
 412 Sa: å då ä den yngste nu såm har gåarn
 413 (.)
 414 In: [jaha
 415 Sa: [((snörvlar)) h h(hah) (.) ((smackar)) han ä ut å meter ida han #
 416 då regne i mårse # då sa a[n # nu ska a lägg (åt Svart-jöl) å met (.) .h
 417 In: [°a
 418 Sa: (di ha[r)
 419 In: [va hette sjön
 420 (.)
 421 Sa: SVart-jöl ((eftertryckligt)) (.) .h
 422 [han li- heh han(heh) ligger här nerå
 423 In: [(Svart-)jöl [ja
 424 (.)
 425 In: [(h)a
 426 Sa: [(sis)
 427 (.)
 428 In: [ha
 429 Sa: [((snörvlar)) (.) så han skulle dit å mete sa an #
 430 [mä an rogd sa
 431 In: [jaha
 432 In: ja
 433 (.)
 434 Sa: ja .h[h
 435 In: [jasså
 436 Sa: (A) NU HA JA tart ämm mi levnadshis[tor]ia(h)
 437 In: [hu många år har
 438 eh Sturesån vatt u # utanför Storerum då
 439 (1.2)
 440 Sa: ja vänt nu [lite
 441 In: [femtån år elle tie [år
 442 Sa: [n:e: # då mer
 443 In: jah[a
 444 Sa: [då mer
 445 In: ja h (.) jaha
 446 Sa: (nå ja flötti) ifrån # ni ((kort i)) (.)
 447 Alertonhundrenittinie flötte ja
 448 u [Storum # å te Östrums socke[n
 449 In: [°m [ja
 450 (.)
 451 Sa: Östrum va ja i (.) sju (.) .h senn va (ja) Öderum ((oartikulerat))
 452 h .h (.) fyre ätta # va [bli då # sju ätta femtå[n
 453 In: [°(m) [((smackar)) femtån
 454 (.)
 455 Sa: nå a va där i sjuttan # år

456 (.)
 457 In: °mm
 458 (..)
 459 Sa: °ja (.) .h (.) h JA(HAH) hah hah dä ju någe
 460 i den där stil(en)
 461 In: [ja
 462 Sa: ((snörvlar))
 463 In: ja ja °ja
 464 Sa: annars ha ja vatt min
 465 (.)
 466 In: m
 467 (.)
 468 Sa: fö(d)elsesocken trogen # ska a tale (äm[)
 469 In: [ja
 470 (.)
 471 In: ja
 472 (.)
 473 Sa: å nu häppes ja (.) [att ja får bo (der) # så(heh) läng ja [le(h)
 474 In: [°m [jaja
 475 In: ja förstär de
 476 (.)
 477 Sa: ((smackar)) h .h (.) ja vatt änkoman nu i (..) tjug(e)ättne
 478 maj va dä (.) fem år senn gumma d[o(g)
 479 In: [jaha ((medkännande)) (.)
 480 jaha d[ä (ä) inte lätt
 481 Sa: ((snörvlar))
 482 (..)
 483 Sa: o ja har gravplass här bärte ((känslösamt, kanske med gråten i halsen))
 484 In: jah[a
 485 Sa: [(sry) (.) ((snörvlar)) dä ha a tjuopt å årat #
 486 så [dä a:llting # d'ä(heh) bar(heh) te (grevvården)
 487 In: [(j)a
 488 In: jaj[a
 489 Sa: [(snörvlar)) h °(na)(h) # ja ä INte lessen för de/te d(är)#
 490 ja ha inte jort nänn mänske nå (förn) # .h
 491 In: [ne
 492 Sa: [allri ja batt straffen i hele mitt liv ((mycket eftertryckligt)) #
 493 [tråts (så) hög äller
 494 In: [°nänä
 495 (.)
 496 In: nå de bra
 497 Sa: aldrin ((eftertryckligt)) # inte de
 498 minst[e förseelse ha ja hatt .h ((eftertryckligt))
 499 In: [nä
 500 In: nå
 501 (.)
 502 Sa: SÅ A'R (('ja har')) inget på mitt samvete
 503 [() # [()
 504 In: [nä [(dä) bra dä
 505 Sa: inte ett dugg ((eftertryckligt))
 506 In: °nä[:
 507 Sa: [inte
 508 In: °dä [bra dä
 509 Sa: [(snörvlar)) (.) nej ((eftertryckligt)) (.)
 510 ((snörvlar)) .h <å när en har'et så ställt här i livet> #
 511 .h <dä har en ju natulitvis inget annat å tänke(h)>
 512 ((tydligt, deklamerande)) .h[h
 513 In: [nä
 514 (.)
 515 Sa: ett slut
 516 In: nå
 517 Sa: ((snörvlar/snyftar)) (.) vi ska bårt h .h
 518 In: javisst
 519 Sa: dä finns ju inge mänske som (e) evärdli
 520 (.)

521 In: nå
 522 Sa: A:llri (° [) h .h
 523 In: [()
 524 (.)
 525 Sa: h .h ja får tacke gud # för att ja ha fått leve en så lång ti
 526 ((känslösamt, kanske med gråten i halsen))
 527 (.)
 528 In: ja
 529 Sa: ((snörvlar))
 530 In: ja
 531 Sa: ä (.) utvärke så myck sãm ja ha jort # ja ha (föde) upp sex
 532 (stycken) påjke ((känslösamt))
 533 In: jaha
 534 (.)
 535 Sa: i trerdom (('träldom')) å elände har (.)
 536 usj ((eftertryckligt)) (.) har ja # .h (.) a kan ligge her
 537 å tänke på så ille ja [()
 538 In: [(ja)hå
 539 In: jaha
 540 Sa: .h men va jör de(h) HEH .h # då sãm ha(r) eh ärve h .h # sin(e)
 541 egendome i vaggå (.) .h
 542 In: °m:
 543 Sa: [heh (.) () ((oartikulerat och med skratt i röst)) .h (.)
 544 kansje allri äppnår så hög äller sãm (ma ° [)
 545 In: [nä ja förstär
 546 Sa: ((rap eller liknande)) (.) ((snörvlar)) dä jör ingenting te dä där #
 547 in[tet
 548 In: [va hade di för eh # hur hade di i:eh:i: (.) möblerat i sånt där
 549 eh statarhus förr
 550 (0.6)
 551 Sa: huh .h <enkelt så dä va ingenting>
 552 (0.2)
 553 In: va hade di fö(r) sängar
 554 Sa: ((fnyser)) (0.8) jaa ((ansträngt)) .h där ä dä ju inge (vidara) säng #
 555 men äm di hatt e sänn her säng te ligge i
 556 In: m
 557 Sa: dä va skrubbe (.) .h
 558 In: s[krubb
 559 Sa: [månge sãm eh: arbeder # spik ehop läre åt sa sjä[lv å lig[ge i
 560 In: [°(jaha) [a
 561 In: jaj[a
 562 Sa: [ja
 563 (..)
 564 In: ja[hå
 565 Sa: [°()
 566 In: [°(just så)
 567 Sa: [°(jaa)
 568 Sa: °ja .hh
 569 In: å s([)
 570 Sa: [dä va inget dä # dä va inget eh:h ts ståt
 571 in[te
 572 In: [(nä) # (va) va dä mer för möbler
 573 (0.5)
 574 Sa: ((lätt skratt genom näsan)) (1.5) ja(hah) ja(hah) vet(hah) int(hah)
 575 va ja ska ta te sänn(t) dera ((glatt)) #
 576 .h hade di ju absålut inte heh #
 577 där ä ju [mer mo*därnt ((*=hostar samtidigt)) [h
 578 In: [°nä [ja
 579 (.)
 580 Sa: ((hostar två gånger)) ((snörvlar)) (.) en gammal(h) (.) .h sjänk
 581 In: ja
 582 Sa: hu en gammel byrå sãm di ärve ätter sine (.)
 583 förållre ((känslösamt)) .h
 584 In: ja[:
 585 Sa: [h

586 Sa: °ja (.) .h
587 In: ja
588 (.)
589 Sa: såm va i finrummet
590 In: ja visst
591 Sa: ja (.) ((snörvlar)) °ja
592 In: ja ja för[stär dä
593 Sa: [.h
594 Sa: f- uh # var[t kämmer dä her nu # såm ja nu har sagt
595 In: [ja
596 In: dä går ut i bilen # på en [sjiva
597 Sa: [.hh h ((glatt) huh (.) .h
598 In: ja (0.6) .h ja Sturesån ska ja # ska vi sluta dä kansje
599 Sa: huh ja(huh)a(huh) dä (m[å ju) ((glatt))
600 In: [a
601 In: får ja täcka för eh (trev)
602 (0.4)
603 Sa: (di[:)
604 In: [a Anders Sturesån
605 (0.4)
606 Sa: jaa ((glatt))
607 (.)
608 In: ja
609 Sa: (dä änn) ((inspelningen slutar))